A=3459 831

محمد عیاض الاسحاقی نڭ مجموعهٔ آثاری.

۷ نچی جلد ۲ نچی کتاب

23

طارطشو

دورت پەردەلی دراما.

تیاترده اویناوحقی قزانده «ایرك یورطی» فائده‌سینه باغشلانغاندر.

ناشری:

محمد عیاض الاسحاقی.

Типографія „Восточная Печать“, МОСКВА.
1917 г.

34

طارطشو

دورت پردەلی دراما.

4818.
A 3459

یـازلا باشـلاندی: ۹۰۷ نچی یـل، دیکابـر ۱۲سندە، پینیغا شهرندە، اولـگین یورطندە.
یازلوب بتدی: ۹۰۸ نچی یل یـانوار ۱۱ ندە.

مەسكودە
«شرق باصما» خانەسی.

МОСКВА.
Типографія „Восточная Печать".
1917 г.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

مەسكەودە «شرق باصما» خانەسی
آوروپا وشرق تللرینك هەمەسندە مطبوعات عالمندە
نیندایگنە اش بولماسون هر قایوسن تیزوپختە
ایتوب باصوب بیرەدر. آدریس:
Москва, Пятницкая 13, типографія
„Восточная печать“.

مەمسكەودە چغاطورغان «ایل» غزیتەسنە
مشتری دفتری آچق.
یللق بهاسی: ١٢ صوم، آلتی آیلق
٧ صوم، ٣ آیلغی ٤ صوم.

محمد عیاض الاسحاقی نلک مجموعهٔ آثاری.

طارطشو.

یازلا باشلاندی: ۹۰۷نچی یل دیکابر ۱۲ سنده، پینیغا شهرنده، اولگین یورطنده.

یازلوب بتدی: ۹۰۸نچی یل یانوار ۱۱نده.

درااما دورت پەردەدە.

ناشری:

محمد عیاض الاسحاقی.

کشیلر:

ذاکو - شاقتی بر بای کشی‌نڭ بالاسی. ئلگه‌ری روس مکتبنده اوقوچی، صوڭندن پارتیاده اشله‌وچی.

شمس‌الدین - ذاکرنڭ آتاسی. قارت‌قنه فکرلی، دینلی آغای.

عائشه - ذاکرنڭ آناسی، عادی تاتار خاتونی.

ناصر - اوقوچی، پارتیاده خدمت ایتوچی.

صابر - اوقوچی، ایشان اوغلی، پارتیاده خدمت ایتوچی.

علیم - اوقوچی، موزیق بالاسی، پارتیاده خدمت ایتوچی.

شیخی - اوقوچی، یازوچی، پارتیه‌ده خدمت ایتوچی.

شاکره - اوقوغانراق قز، صوڭندن ذاکرنڭ خاتونی، پارتیه‌ده خدمت ایتوچی.

بدرالدین - اوقوچی، صوڭندن چینونیك.

آصراو - عادی آصراو.

شاکرد - عادی آچق فکرلی شاکرد.

عبدالله - یه‌شرن تیپوغرافیه‌ده طوروچی.

مارجا - عادی مارجا.

واقعه قزانده.

پرده کوتەریلر آلدنده صحنەده ایشتله:

طاشلیق طوغانلر، ایسکی طورمشنی.
اول طورمشدن ایلگه فایده یوق،
بولسه، بایلر بلەن، تیك تورەلر،
آرقامزده راحت کورەلر.
کیرەکمی طاشلیمز ایسکی یولنی،
کیرەکمی، یاڭا یول باشلیمز.
یاڭا یول یاخشی یول، بر جبرسز،
تیگز، راحت طورا باشلیمز.
طورگز، کوتەرلگز، اشچی کشیلر،
قارشی طور دشمانغه، آچ کشیلر!
یاڭراسین دنیاغه ئوچ آوازی،
آلغه، آلغه، آلغه، آلغه،

بایلار جوان قورصاقلار، قومسزلار.
تیره یاقدن بزنی قامیلار
بزنڭ آرقا تیرمزدن سیمرب
آقطق آزغمزنی طالیلار.
آچغیقمی شولار سیمرسن دیب،
آچغیقمی شولار طویسن دیب؟
کون ایزسن، تون ایزسن کوکره‌کگنی
آخردن أت ایتوب کومسن دیب
طوروگز . . . . .

برنچی پرده.

شمس‌الدین آبزینڭ اویی. کچکنه‌گنه چارلاق کورینه. کەنەفی، برقاراوات، بریازو اوستەلی، توبەنگه طابا باصقچ، اوی توبەسینه ایشك.

ذاکر یالغز.

ذاکر – (اوستەل یانندە کتابلر آقتاروب ماتاشا.) اش کوب، ئللەنی قدر یازاسی بار (کتابارنی قاراشدروب) ئللە نی‌قدر اوقیسی بار. ایرتەگە اسلاویسنوستدن غوغلنك اثرلرینك روس ادبیاتینە تأثیری حقندە سویلەرگە کیرەك. ئیبو غوغل حقندە! امم... آنك حقندە شاقتی سویلی آلام. اوچیتل تلەگەندن آرتغراقدە سویلی آلام. لکن نیچوك بولسەدە بیك أچی تل بلەن سویلەودن صاقلانرغە کیرەك. برکون پوشکین حقندەدە پیساروفقندە اوزدردمدە اوچیتل آچولاندی. اولسی بولدی. ایرتەگە قسقەغنە پلان یازارەن (قولیتە بردفترنی آلوب) черченія (آچوب، آچوب قاراب) یەیاراتمیم شول فن‌نی! یارار قالوب طورسون. ئلی طاغی نرسە بار؟ (دیواردەغی یازوغە قاراب) دین درسی، ئەهە دین درسی... (برکتابنی آلوب چیتکە قویوب) ئە، «کافر بولونك سببلری»... کافر بولورغە تلەگەن کشی مونی اوقومایئچەدە کافر بولورغە یول طابار ئلی. مونده سیندن باشقەدە اش کوب ئلی. (طاغی یازوغە قاراب) علم حیوانات. مونە مونی مین حاضرلەمی یارامی. (برکتابنی آلوب) نی‌قدر شونی اوقوب چغیم، دیدم. اولگرر حال یوق. یە یاری. دفترلردە نی‌بار؟ (دفترلرنی آقتارا باشلی) بولارنی توزەتمیچە یارامی ایکەن ئلی. آخ، مونی آقغە کوچرمیچە یارامی ئلی. (ساعتینە قاراب) أتی مازانی کیتەرمەسە، شاقتی وقت بار (اوطرادە یازارغە طوتونا، بر آز وقت یازا. شول آرادە باصقچدن یوگرب آصراو منە.)

آصراو – ذاکر آبی! آبزی، کلەپوش صانارغە توشسن، دی. حاضر، دی. جەمە؟ توش!

ذاكر - (ئەيلەنب قاراب) يارار، يارار، بار. بار! باشنى ئەيلەندرمە! سيندن باشقەدە اش كوب.

آصراو - تيزرەك توش! مينى ايكنچى قات منەرگە ياصاما! كرلر چايقارغە باراسم بار. تيز توش!

ذاكر - (اورندن طوروب) يارار ديمن. ئەللەصاتاشدڭمى! بار، توش.

آصراو - ئەللە مين اوزم چاقرام‌مى؟ آبزى‌قوشدى.

ذاكر - (آچولانب) بار، ديمن. (آصراو مرلداب توشوب كيتە.)

ذاكر - (اوزيگنە) بار، مونا اشلە!... (چارلاق بويى يوردگە طوتونا) نى قدر باشمنى ئەيلەندردى. ئەيترسڭلە ميندن باشقە كلەپوش صاناب بولمى. بر، ايكى يوز كلەپوش باردر ايندى. شونى ئيلەكدن چيلەكگە بوشاتا، بوشاتا اشدن چغوب بتە. بو بلا قايچانغنە كيتەر ايندى. بر ايركنلەب صولش آلور ايدم. بر اش اشلەر حال يوق. آلاى‌دە، اشلەمەينچە يارامى. (اوطرا. طاغى يازارغە طوتونا. بر آز يازا. توبەندن «ذاكر! ذاكر!» ديگەن طاوش ايشتلە. ذاكر دەشمى. طاوش ياقنلاشە بارا.)

- ذاكر! ئەتىيڭ سينى كوتوب طورا. نيشلەب طوراسڭ.

(ذاكر طاغى طورا. باصقچدە ذاكرنڭ ئەنىسى عايشە كورنە.)

عايشە - ئەتىيڭ سينى كوتوب طورا. گلەپوش صانارغە، دى.

ذاكر - مينم اشم بار، يودەتمەڭز. ئەللە نى قدر اشم، بر ساعت وقت بيرميسڭز. ميندن باشقە صاناب بولمى‌مونى؟ ئەللە كلەپوش صاناو بيك آور اش‌مى؟ سين نيك صاناميسڭ؟

عایشه ـ مین ایرلر اشن بلمیم. آتاڭ کوتـوب طورا، توش!

ذاکر ـ ئەیتەم‌لەسە، مینم اشم کوب. (کتابلرنی کورـ سەتوب) ئەنە نی قدر.

عایشه ـ آنی اورص کتابلرن سین‌گنه بتره آلماسن‌سڭ ایندی. اورص‌نڭ اسقازقاسی بیك کوب آنڭ.

ذاکر ـ اول «اسقازقا» توگل. اول سابق.

عایشه ـ پریله‌نب بتەسڭ شونده... توش، ئەتی‌یڭ آچولانر.

(عایشه کوزدن یوغالا.)

ذاکر ـ (طاغی بولمەده بر، ایکی ئەیله‌نب) اوف! آرودم. بو طورمشدن آرودم، تیزرەك، تیزرەك، بو ـ طورمش توگل. بو ـ قوللق. کشی امری بلەن آشا، اچ. کشی امری بلەن کلەپوش صانا. کشی امری بلەن تیری صانا. بولمی، بولمی. میندن بولمی. خیرلی بولسون، نی چیکلی اش. قایچاندن بیرلی اتلەنەم، شول دفتر اشن‌ده بتره آلمادم. (طاغی اوطرا. یازا باشلی. بر آز یازا. توبەندن دوبرداتا باشلیلار. ذاکر دەشمی. طاغی قاطیراق دوبرداتالر. بو همان دەشمی. طاغی دوبرداتالار. آتاسینڭ «ذاکر، ذاکر!» دیب قچقرغان طاوشی ایشتله.)

ذاکر ـ (اورنندن طوروب، باصقچغه باروب) نرسه بار؟

شمس‌الدین ـ (توبەندن) ئلله دونگمی؟ نیك دەشمیسڭ؟

ذاکر ـ نرسه بار؟

شمس‌الدین ـ طاغی «نرسه بار»؟ أیتمەدیلرمونی؟ نرسه بار، نرسه بار.... کلەپوش صانارغه توش!

ذاکر ـ مینم اشم کوب، ایرتەگه صانارمن.

شمس‌الدین - ایرته‌گه صانارغه بولغاچ، سینی بوکون چاقرالارمونی؟

ذاکر - (اوزندن اوزی) مونا بولار بله‌ن اشله، مونا بولار بله‌ن اوقو!....

شمس‌الدین - آنده طاغی نرسه بطردیسک. ئلله طاغی آتاڭ منوب کوته‌روب توشرگه‌ننی کوته‌سگمی؟ اویاتسز!...

ذاکر - (یالگز) قادالوب بتمه‌سلر، کله‌پوشلری بله‌ن. یوز اوستی کیلسونلر. (طاغی اوطروب یازارغه طوتونا. بر آز یازا. طاغی دوبرداتالار. بو، التفات ایتمی.) یاری ایسماسام مونسی بتدی. آلار بله‌ن برده نازلانوب طوررغه یارامی. آلار قوشقاننی بر اشلی باشلاسه‌ڭ، آلار باصقاندن باصاغنه بارالر. (یورنرگه طوتونا. شول آراده ناصر کیلوب کره.)

ناصر - (بالتوسن صالوب ارغتوب) اوف، آرودم. حاضر ساباقدن کیله‌م. باشم اوزمنگی توگل. (قورغاش قیغان کبك قاراواقه یاطوب) شیطاننی، طاغی برسینه باراسی بار. اوچ تنکه‌ده، اوچ تنکه‌گه، شهرنڭ بر اوچندن ایکنچی اوچینه یوکر. ایرته‌گه بزنڭ نرسه، ذاکر! بوکون قولیمه کتاب‌ده طوتقانم یوق.

ذاکر - غوغل، آنڭ آرتی حیوانات.

ناصر - ئه‌هه... غوغل، بله‌م: «بورونغی آلپاوتلر» «ریویزور» «چیچقوف» ام م... ممکن! حیواناننی کیچکه اوقوب بولا. آندن باشقه‌سی: «کافر بولونڭ سببلری - طوغز اعضاده طوغریلقدن چقماق» بله‌م. سین نیك بیك کوڭلسز؟ نیشله‌دڭ؟ آتی یگلر کله‌پوش صانیلار...

ذاکر – سین‌ده شول کله‌پوش بـله‌ن باشمنی ایله‌ندرمه ئلی. أتیلر ایله‌ندرگه‌نی‌ده یته‌ر. هیچ اوفورغه وقت یوق.

ناصر – میڭا بارمی؟

ذاکر – سین ایسماسام اوز ایرکڭده. تله‌سه‌ڭ اوقتاسڭ تله‌مه‌سه‌ڭ یوق.

ناصر – تاماق.یوق، مین‌ده اوزینه بـر تـوسلی قـوللقده، سین‌ده اوزینه بر توسلی. سینڭ بله‌ن بز آنڭ شیکللی نرسه‌لرگه التفات ایته‌رگه‌گنه یارامی.

ذاکر – نیچوك التفات ایتمیسڭ؟ مونا یازارغه اوطرهم، کله‌پوش صانارغه چاقرالر. ئلگه‌ری آصراو مندی، آندن آری أنی، آندن صوڭ أتی. نیچوك التفات ایتمیسڭ؟

ناصر – مونا شولای طوتاسنده التفاق ایتمیسڭ!

سین طوغانقایم، اوزڭنڭ کم ایکه‌نڭنی بامیسڭ. بز حاضر اوقوچیلرغنه توگل. بز روس شاگردلری کبك، مکتب بالالری‌غنه‌ده توگل، بز ایسکی عادت، ایسکی طورمش بله‌ن طارطشوچیلر، ایسکی دنیا بله‌ن صوغشوچیلر، بزنڭ اوقوومز، بزنڭ کیله‌چه‌ك خدمتکه حاضرله‌نوومز همه‌سی ایسکی طورمش‌نی واطوراوچون، بترر اوچون، بز اوزمزنڭ هر بر آدوممز، هر بر حرکتمز بله‌ن ایسکی‌طورمش‌نڭ نیگزن جیمره‌مز، هر اشمز بله‌ن ایسکی‌کشیلرنڭ عادتلرن‌مسقل‌ایته‌بز.شونڭ‌اوچون‌بز طارطشوچیلر، بز صوغشچی‌لر. بز یاڭی طورمشنڭ آلداغی عسکری. بزگه‌هر مینوتده، هر سیقونتده ایسکی طورمش بله‌ن صوغشرغه طوغری کیلمی حالی یـوق. صوغش نی ایکه‌نن بلوب، اوز اختیاری بله‌ن بارغان صالدات

ملطق، قلچدن قورقماغان کبك، بزده آندی آورلقلردن قورقماسقه تییش. مین اوزمنڭ طورمشمنڭ هر آورلغینه ایسکی طورمشنڭ اوغی دیب قاریم. شونڭ اوچون آورلق نی قدر قـاطی بولسه مینم ایسکی طورمشقه دشمانلغم آرتـا بـارا. مین اوزم اوچون، اوزمنڭ آرتمدن کیله طورغان مڭلر، میلیونلار تاتاریەشلری اوچون یولنی شول آورلقلر، شول قیینالقلردن آرولرغه طرشام، جیگەم ایکەن جیگەم، جیگه آلمیم ایـکەن ـ اولەم. لکن جیگامیم.

درستە، بزگه حاضر بیك آور. بز حاضر کازاکی‌نڭ تویمەسی، بیشمەت‌نڭ کسەسی اوچون ئلله نی قدر غیرت ئەرەم ایتەرگه کیرەك! نیشلیسڭ! شونسز بولمی. تأریخ شول مایلاغان آربا کبك شوماغنه بارمی. اول اوزینڭ کوپچەگی آراسینه ئلله نی قدر کشیلرنی ئلەکتره. ئلله نی‌قدر کشیلرنی ضعیف یاصی، ئلله نی قدر کشیلرنڭ اوستندن طابتاب اوته.

بزنڭ تاتار تاریخی‌نڭ‌ده کوبچەگی سلکنه باشلادی. آنڭ‌ده قاتقان بوزلری ئری باشلادی. لکن آنی سلکترگه، چنلاب حرکتکه کیتررگه بیك کوب کوچ کیرەك، بلکه بز شونڭ یانندە بوزنی آرچی، آرچی کوپچەك یانینه یتمەس بورون‌اوق کوچمز بتوب هلاك بولورمز، بلکه کوپچەکنی تەگەرەترگه بزنڭ کوچمز یتمەس، بلکه بز اوزمز تەگەرەتکان کوپچەکنڭ آستنده اوزمز قالوب تلف بولورمز... نی بولسەده بولور، کوپچەك قوزغالمی قالماس. شونڭ اوچون سینڭ أتی‌لرڭنڭ کلەپوشلری تیری‌لری، مینم آقچەمزلقلر بارسی‌ده بزنڭ اشده عادی نرسەە آلارنڭ بارسینەدە کونەرگه کیرەك.

(شیخ‌الدین کیاب کره. قولنده کتابلری)

شیخ‌الدین ـ مین آزغنه تیاترگه کیتمه‌دم، بوگون تیاترده بیك هیبت نرسه اوینالا. آقچه‌غنه بولمادی، بیلیت آلا ایدم. (اوسته‌لگه باروب آقتارنرغه طوتونا.) مونده سینك کومه‌چك، فلانك یوقمی؟ آخ حاضر چه‌ی اچه‌رگه! مین حاضر ئلله نی قدر اوقودم. شونك چه‌ی وقتی یته دیب آشغا، آشغا کیلدم.

ذاکر ـ آنده أتی نی کوردکمی؟ آلار آنده کله‌پوش صانی طورغانلردر.

شیخ‌الدین ـ آنده کم‌ده یوق.

ذاکر ـ مونا بر آزدن اول یا «امن تنك» اوقورغه طوتنور، یایسه چغوب کیتهر. آننا ری چه‌ی اچه‌ربز.

شیخ‌الدین ـ یازمش‌قه راضی بولمی حال یوق. کتاب کیبتنده ئلله نی قدر یاڭغی کتابلر بار، آزغنه آلمادم. آقچه‌م بولسه یایسه کتابلر یاننه خوجه‌سی بولماسه، شبهه‌سز آلا ایدم. نرسه، سز ایکی گزده قاشلرگزنی قویوب اوطراسز؟

ناصر ـ مین آرودم. مونه شول اورندقلردن، شول اوسته‌لدن، شول ایشکدن، شول قوی مایی ایسندن، شول طورموش‌دن آرودم.

شیخ‌الدین ـ مین شول، کونه برتوسلی آچلقدن آرودم. آچلغی ـ آچلق ایمه‌اسام، بوکونگی آچلق بلهن ایرته‌گه‌گی آچلق باشقه بولسه، اوزینه کوره تورلیلك بولور ایدی. ایرته‌دن آلوب کیچکه قدر چه‌ی، کومه‌چ طوغرسنده اویلا ایمش!...

ناصر - آچلق بر تورلی بولسەده آچلق. قرق تورلی بولسەده آچلق.

ذاکر - مین آچلقغه چدار ایدم. شول صاصی طورمش اسکەنجەسندن قوتولسام آچ بولسامده رضا بولور ایدم. (شول آراده صابر کیلوب کره)

صابر - قهر صوقسن، اتی مریدلرن جیبوب کیلگەن. برسی مکتب ایشگی توبندە، برسی احمدیلر چاننده، برسی میدان یانندە قاراوللاب طورالر. نیشلەرگه کیرەك.

ناصر - گوتەر، کوتەرده کیتەر. بو، قزان بو. مونده طوررغه آقچه کیرەك. صالا ایشانی آقچه چغاررغه یاراتمی اوله، سینڭ فاتیرگنی بلەلرمی؟

صابر - بلمیم، مین اویده قونمیم. مونده کیلمەسلرمی؟

ذاکر - (قاراواتنی کورسەتوب) کیلسەلر ئەنه تگنده کرەسڭده یاتاسڭ.

شیخ‌الدین - آناردن آلداب، یولداب آقچه آلوب بولمی‌می؟ سینڭ چەچڭ یتمەگەن ئلی. مینم کازاکی‌نی کیەسڭ، بیك یاخشی بولغان بولوب باراسڭ، «مونا شول آراده آخونلقغه امتحان قیلنام. اوچیتل‌گه بیررگه آقچه کیرەك» دیسڭ. والله، صالا مولالاسی اشانا.

صابر - یوق، بولمی. اول ایندی آندی ساباقلرنی اوقودی. مین آناردن آخونلقغه توگل، قاضیلقغه امتحان قیلنام، دیب آقچه آلدم ایندی.

شیخ‌الدین - آخ آیانچ! حاضر بز خارچیونیق‌غه باروب آش آشار ایدك!

ناصر - مونڭ بتون اویی - آشاو. (شول آراده توبه‌ندن دبرداتالر «ذاکر، ذاکر! نمازغه توش؛ ذاکر!» دیگه‌ن طاوش ایشتله.)

ناصر - مونا طابدیلر اش! مین اوزم بونده اوقیم دیگن. (توبه‌ندن طاغی دبرداتالر.)

ذاکر - نرسه؟

- «نمازغه توش! أتی‌یڭ کوتب طورا.»

ذاکر - یارار، یارار. اوقوسن. ئلی نمازنڭ وقتی چقمی.

شیخ‌الدین - مین آچ بولسام آچ. لـکن مینی بر کمده قاماندا بله‌ن یورته آلمی.

(دبرداته‌لر طاغی «ذاکر، نمازغه»! دیگه‌ن طاوش)

ناصر - توش، کوڭلی بولسون!

ذاکر - یوق، بولمی. بلکه، شولای قاماندا بله‌ن‌بولماسه اوزم‌ده اوقور ایدم. شول قاماندا، شول پالیتسه‌یسکی فورما شول قدر طویدردی... أیتوب بترر حال یوق. (توبه‌ندن دبرداته‌لر. شمس‌الدین طاوشی «ذاکر، نمازغه»)

صابر - مونده منه، قهر صوقسن! (ذاکر یانینه باروب بار، توش. (توبه‌ندن دبرداتالر)

شیخ‌الدین - طاغی نزاع‌غنه چغا. بار، توش، زنهارتوش. ئلله بیش مینوت باصوب طورو بیك آور اشمی؟ یوقسه أتی‌یڭ منوب مجلس‌نڭ کیفن بیه‌ره‌چه‌ك.

ناصر - توش. (طاغی دبرداتالر. ناصر، شیخ‌الدین ذاکرنی تورتب توشروب یبه‌ره‌لر. طاوش باصلا.)

شیخ‌الدین ـ وجدانگغه خلاف اش قیلو بیك آور.

صابر ـ مونده‌ی کچکنه اشلرده‌گنه ضرر یوق. خط مستقیم بله‌ن حرکت ایتو ممکن توگل. خصوصا بزنڭ طورمشده. حاضر شول نماز اوچون ذاکرنڭ آتاسی شه‌م یاندروب صوغش آچا بیت... ئه‌یده کوڭلی بولسون! اوقو!

ناصر ـ آلای بولغاچ، نیك آتاڭدن قاچوب یوریسڭ؟

صابر ـ مینم اشم بوتونله‌ی باشقه. اول مینی بوتونله‌ی آلوب کیتوب جهنمده دونگکترمه‌کچی بولا! بر ایکی نماز اوقورغه‌غنه بولسه، مین قاچوب‌ده یورمه‌س ایدم.

شیخ‌الدین ـ بو کون غزته اوقودڭزمی؟

صابر ـ مین اوقودم. بر نرسه یوق، پیتربورغده بال بولغان. تورك پاشاسی بله‌ن تانساوات ایتکه‌نلر. ئلله نینده‌ی گنیرال ئولگه‌ن.

شیخ‌الدین ـ تاتار عالمندن؟

صابر ـ تاتار عالمندن: ته‌توش اویه‌زندن بر ملا، مکتب‌دن معلمنی قوغـان. موژیقلار ملانی قوغانلر. طومسقده قزلر مکتبی آچماقچی بولالر. اورینبورغده جمعیت خیریه آچارغه یوریلر. کاسیمده قزلر امتحانی بولغان...

ناصر ـ شول‌غنه‌می؟

شیخ‌الدین ـ یته‌ر. تاتار بیك قزو قوزغالمی! (شول آراده توبه‌ندن آیاق طاوشی ایشتله.)

صابر ـ آتاسی منه. قهر ایکه‌ن! قایده قاچیم؟

شیخ‌الدین ـ کاراوات آستی‌مینکی (باصقچ د بردی باشلی. شیخ‌الدین کاراوات آستینه کره. صابر ایشکدن اوی توبه‌سینه چقا. ناصر کتاب آلوب، اوقوغان بولوب اوطرا. شمس‌الدین، آنڭ آرتندن ذاکر منه.)

شمس‌الدین ـ السلام علیکم! ایسه‌نمی ملا ناصر! مین سینی نمازغه چاقررغه‌ده اونوتقانمن.

ناصر ـ مین اوقوغان ایدم.

شمس‌الدین ـ اوقوغان بولسه‌ڭ یاری. نماز اوقوغاچ کوڭل طنچلانوب کیته. قای وقتده تیمر یولده نماز اوقوب بولمی. روس تیمر یولنده نماز اوقو بیك مشقت بیت. مینی یوقی آلمی.

ناصر ـ ئیو عادتله‌نلگه‌ن شول.

شمس‌الدین ـ یوق، عادت‌گنه توگل، الله تعالی کوڭل‌گه صالغان. مونا ذاکرغه أیتەم، نمازڭنی اوقوغاچ تـله‌گه‌نچه قیلن، دیم. آخری بالانی ـ چاغانی اوزگگه دعاچی بولسون، دیب اوقوتاسڭ. شونڭ اوچون بز قارتلرنڭ نماز اوقوتورگه تـله‌ون‌ده عیبلرگه یارامی. صوڭ أتی‌یگلردن خط آلامسڭ؟

ناصر ـ آلام.

شمس‌الدین ـ صوڭ، ملا یاصارغه تـله‌میلرمی؟ طامغا جیمیلرمی؟

ناصر ـ یوق، آندی یاڭغی خبرلر یوق ألی.

شمس‌الدین ـ سینڭ أتی‌یڭ صلاح حضرتده اوقوغانمی؟

ناصر ـ یوق، بزنڭ أتی قشقار شاگردی.

شمس‌الدین ـ مناظره‌غه اوستادر آلای بولسه، صوڭ بیك مناظره قیلشاسزمی؟

ناصر - قیلاشامز.

شمس‌الدین - سین ملا ناصر، اوزڭ نیندی هیبت یکت. مسلمانچه علمڭ بار، روسچه‌ده بله‌سڭ. اوستنی باشنی‌غنه مسلمانچه یورتمی‌سڭ. مونا نرسه‌گه بو قسقه کازاکی؟

ناصر - بزنڭ یه‌شلك ایندی.

شمس‌الدین - شولای شول. مونا بزنڭ ذاکر، یه‌شلك دیگاچ طارتوشرغه طوتونا.

(شول آراده کاراوات آستنده شیخ‌الدین قولن بوطی)

شمس‌الدین سز اوقی ایدگزمی؟ اوقوگز، اوقو! اوغلم قوناقنی چه‌ن اچر. (طورا باشلی) خوشگز ألی ملا ناصر!

ناصر - خوش، شمس‌الدین آبظی.

(شمس‌الدین توشوب کیته. کاراوات آستندن شیخ‌الدین چغا. طوزانغه بویالغان.)

شیخ‌الدین - اوف! پشوب بتدم، بونسی طاغن آنڭ بله‌ن فلسفه صاتا. یوتکره‌سی کیله، آرقا کچی، کوچکه چدادم.

(شول آراده صابر چورمادن چغا.)

صابر - ئژ ئژ! طوگدم. طوگدم. اوف طوگدم (قالطری) والله طاغی أزره‌ك طورسه قاطوب أوله ایدم. (کسه‌سندن بر صومسه چغارا.) طوگسام طوگدم (اشارغه طوتونا.) قاطی،تش اوتمی.

شیخ‌الدین - والله بلمه‌دم، سینگا قاراوات آستن بیرگه‌ن بولور ایدم. طاغی منسه‌گنه یارار ایدی. چورماغه قاچار ایدم.

صابر - ایندی آنده برنرسه قالمادی. بر پشمه‌گه‌ن قازغنه بار، کیمرب قارادم - چی.

شيخ‌الدين ـ ذاكر، نيشلەب طوراسڭ؟ اول بيت «قوناقنى چەى اچر» ديدى، تيزرەك!

ذاكر ـ حاضر مندرەلر، ئەنە كيله. (شول آراده صماوار كوتەرب اصراو منه).

آصراو ـ (شيخ‌الدين‌گە) قارا، بو ئەرەم تاماق طاغى بونده ايكەن ئلى! مونا مين آبزيغه أيتيم ألى.

شيخ‌الدين ـ شاشدكمى، ئلله سين أسما! بز بيت سينڭ بلەن بيك دوست. سين مونا بونده آشارغه كوبرەك مگر. آنده پەشتيت فلان يوقمى؟ صومصادر، فلاندر. . . . . بەلش‌ده يارى، صوق بولسەده يارى، عيبلەمەبز.

آصراو ـ طاغى قاق توش كيرەك توگلمى!

شيخ‌الدين . بال بولماسەده يارى. وارينيەغنه مندر.

آصراو ـ (توشه باشلى) مونا قاطقان ايكمەك مندرمن. مونده سز ئەرەم طماقلرنى طويدرا آلماس‌سڭ. (آصراو يوغالا).

ذاكر ـ (شيخ‌الدين‌گە) نيچوك ايرنميسڭ؟

ناصر ـ اش شول...

صابر ـ اول، قزلر بلەن سويلەرگە اويرەنب بتكەن.

شيخ‌الدين ـ طورمش بو، طورمش بو، طوغانلر، اويرەنرسڭ. (شول آراده آصراو چينا ياقلر كوتەروب منه. تەريلكەلرنى قويغانچه شيخ، صابر، ناصر پەشتيتنى آشاب بترەلر).

آصراو ـ بيرەنلر ايكەن! ذاكر آبى‌غه قالدرماديلرده.

شيخ‌الدين ـ مين أيتدم ايچ سيڭا «كوبرەك مندر» ديب. مونا اوزڭگەگنه خدمت كوب بولا. مندرمى حالڭ يوق. مين

سیگا اسما ئلی بەیرەمگه بولەك آلیم دیب طورام. سین نرسه یاراتاسڭ؟ ایسلی مایمی، صابونمی؟

آصراو - خیرچی! «بولەك» دیگەن بولا بیت... آقچەڭ بولسه آلی کومەچ آلوب آشار ایدڭ!...

صابر - مین سویلەسەمده یاری ایسماسه. اسما، ئە؟ مینم آقچەم بار.

آصراو - بارگز بر بتلی ایندی.

شیخ‌الدین - (آصراونڭ آرقاسندن قاغوب) اول سینڭ بولەگگه ایسی کیتمی. مونا اوزم آلام.

آصراو - مین، بیك اویناساڭ، اوز گەده صوغارمن. بونسن‌ده آشاب بترسەگز، والله مگگرمەم. (توشوب کیتە. شیخ الدین چەی یاصاب اچه باشلی، بارسی‌ده چەی یاصیلرده اچەلر. شول آراده علیم کیلوب کره.)

علیم - بختلی آوز. ساقتاب یوریم ایکەن... (صابرغه) سینڭ ئەتی‌یڭ اوزینڭ دروژیناسی بلەن سینی قاراوللی. میگا چینایاق قایا؟

شیخ‌الدین - صوڭغه قالماسار...

ذاکر - حاضر آصراو منه.

علیم - مین شادلق بلەن کیلدم، ایرتەگه بەیرەم. شونده ئەلله برائت، ئەلله عاشورا!..

ناصر - ئه «کافر بولونڭ سبیلری» طاغی قالدی.

ذاکر - بەیرەم! مین طویغانچه یوقلیم.

شیخ‌الدین – مین بوگون طویغانچه آشیم. (شول آراده آصراو یك کوب کومەچ کوتەرب منه.)

علیم – اسماء، میڭا اشتاقان یوق ایچ! بز بیت سینڭ بلەن یاقداش. بو یل طاش قباق جیونینه قایتمامسڭ؟

اسماءٔ – بتمەس بونده سزنڭ بیرەنلرگز... بارگز بر یولی کیلسەگز نی بولا؟ طاغن برسی یوق الی. طویسەگز، طویگز. شوندن آرتق کومەچ یوق.

شیخ‌الدین – مای منگرەم دیگن ایدڭ، قایده؟ اوزڭ، میڭی، بولەك بیرمی‌دیب آچولاناسڭ، اوزڭ‌سوزڭنی طوطرمیسڭ!

آصراو – مین سیڭا، قایچان مای مندرەم دیدم.

شیخ‌الدین – بایا.

صابر – درست اسماءٔ، ایتدڭ!

علیم – مین‌ده ایشتدم.

آصراو – مونا ایندی، کوزیمه قاراب یالغانلیلر. مونسی موندوق یوق ایدی. آبزتای کورمەسه مندررمن. یاقداش حقینەغنه (توشوب کیته)

علیم – (کسەسندن تەمەکی چغاروب) طشقه چغار حالم یوق. آتاڭ منسه منەر. (طارتا باشلی)

ناصر – میچکه طارت!

صابر – برنی بیر!

ناصر – توتون طوتررسز. قارتنی مندررسز... (آصراو ایکی استاقان مای کوتەروب منه. تەمەکی‌نی کوروب) – مونسی یارامی. حاضر آبزی منه. طشقه چغوب طارت.

علیم - (چەی یاصاب) آقتغی.

آصراو - قاراڭز، اوزڭزگە آور بولور. (توشوب کیتە.)

شیخ‌الدین - چن‌دە میچکە طارتڭز. سزنڭ اوچون طاغی قاراوات آستینە کرر حالم یوق.

صابر - قاراوات آستینە اوزم کررمن. (چەی اچەلر)

شیخ‌الدین - مین آشامیچە قالورمن‌منی؟

علیم - اوزم صیلارمن، مینم آقچە کوب (کسەسن شالطراتا).

ناصر - یالغانلی، تویمەگنە.

علیم - آقچە. اشانمی‌سز؟ (کسەسندن بر اوچ کومش آقچە چغاروب اوستەلگە صالا.)

شیخ‌الدین - آقچە، آقچە! مین آقچە یوزی کورمەگەنگە بیت یل بولا! حاضر خارچیوناغە آشارغە بارابز، یاریمی، علیم؟

علیم - یاری، یاری. موندە آشاب بتر ئەلی.

صابر - قایدن آلدڭ؟

علیم - طولوبنی لامباردقە قوناقغە بیەردم، سیگز تەنکە. فاتیر اوچون اوچ تەنکەبیردم. چەی، شیکەر آلدم. ئەلی قالغاننە قایا ایلتوب بترر حال یوق.

ناصر - میڭا تیترادلر کیرەك.

ذاکر - تیاترغە باررغە کیرەك.

شیخ‌الدین - میڭا بر توگەرەك زور کومەچ آلورغە کیرەك.

علیم - مین حاضر خارچیوناغە باروب چەی اچیك، دیم.

شیخ‌الدین - آشاب.

ناصر - رضا.

(شول آراده دبرداتالر. «ذاکر، ذاکر!» دیگه‌ن طاوش ایشتله. بردن طنالر. شیخ‌الدین قاراوات یانینه بارا. علیم پاپیروسن کسه‌سینه طغا. طاغی دبرداتالر. ذاکر توشه. باصقچده ـ «نیك تمه‌کی طارتاسز! بتون اوی توتون طولدی» دیگه‌ن طاوش ایشتله. مغردیلر. مونده بر سوز ده‌شمی طورالر. ذاکر منه.)

ناصر ـ أیتدم بیت طارتورغه یارامی، دیم. بولار کشی سوزینه قارامیلر.

ذاکر ـ بتمه‌س آلارنك. . یوز اوستی بله‌ن کیتسونلر!

شیخ‌الدین ـ أتی‌یك منمه‌سن.

ذاکر ـ یوق. (شول آراده بدرالدین کیلوب کره)

بدرالدین ـ بولار برنی بولماغان کبك چه‌ی اچوب یاتالر.

همه‌سی بر آوزدن ـ نی بار، نی بار؟

بدرالدین ـ سیپاگین‌نی اوترگانار.

(باری‌ده قاطوب قالوب)

ناصر ـ سیپاگین‌نی أوترگانار؟ مینیستر ونوترینیخ دیل سیپاگین‌نی أوترگه‌نلر؟

بدرالدین ـ ئیبو مینیستر ویوترینیخ دیل سیپاگین‌نی أوترگه‌نلر. (همه‌سی‌ده بردن یوررگه طوتونالر)

ناصر ـ سیپاگین‌نی أوترگه‌نلر، ئیبو، بز مونده قهر صوقغان آچلق بله‌ن، قهر صوقغان طورمش بله‌ن طارتشورغه کیره‌ك!

شیخ‌الدین ـ بز مونده کله‌پوش اوچون، تویما اوچون ئلله نی‌قدر غیرت صرف قیلورغه کیره‌ك!..

ناصر ـ ئیبو، سیپاگین‌نی أوترگه‌نار، ریوالیوتسیه‌نیرلر سیپاگین‌نی أوترگه‌نلر. ئیبو ایبده‌شار، همه یرده طارطشو، همه

یرده صوغشو... بز شول قدر اوزمزنڭ واق طارتشومزغه باطقانمز، بز شول قدر اوزمزنڭ تاتار طورمشی بلەن ایزلـگەنمز بـوتەن نرسه حقندە اویلارغەدە وقتمز قالماغان. مین موڭغنچەغه قدر، تاتارنی ترقی ایتدرو دیب ئللە نی قدر سویلەسەمدە، شونڭ اوچون اوزمنی قربان قیلورغه رضا بولسەمدە بو مینوتقه قدر تاتارنڭ آلغه کیتوی روسیەنڭ آلغه کیتوی بـلەن، روسیەنڭ ادارەسینڭ یاخشروی بلەن برگه اوسکەن، برگه برکـکەن ایکەنلگن خاطریمه کیترمەگەنمن. ئیبو ایبدەشلر، بزنڭ اشمز روس خلقی‌نڭ اشی بلەن برگه بەیلەنگەن، روس خلقی ترقی ایتمەگەندە بز ترقی ایته آلمیبز. روسیەنڭ ادارەسی اوزگەرمەگەندە بز بـر اش اشلی آلمیمز.

شیخ‌الدین ـ قایا اول ریوالیوتسیەنیرلر؟ نیك آلار بـزگه کیلمیلر؟ نیك آلار بزگه یول کورسەتمیلر؟ نیك آلار بزگه یول باشچی بولمیلر؟

ذاکر ـ وقت ایبدەشلر، وقت، بـو صاصی قوی ماینددن آیرلورغه، کوزمزنی زورراق آچارغه، کیلەچەکنی آچغراق کوررگه وقت! بز موڭغەچه آندە بر جمعیت خیریه آچلووینه، مونده بر مکتب صالنووینه ئللە نیندی بر «زور اش» دیب قـاری ایدك. اول خطا. نیگز چرك بـولغاندە اول مکتب‌دن‌گنه، اول جمعیت خیریەدن‌گنه بر نی چقمی... بزگه نیگزنی طازارتورغه کیرەك.

ناصر ـ ئەنە اول ریوالوتسیەنیرلر نیگزنی طازارتورغه تلی.

شیخ‌الدین ـ مین‌ده تلیم.

صابر ـ مین‌ده تلیم.

ناصر - بز باریمزده تایمز.

شیخ‌الدین - قایدن طوتنورغه، قایدن یاقتی ازله‌رگه، طوغانلر؟

بدرالدین - بزنڭ، طوغانلر، باریمزده بر کیمچیلك بار. بزنڭ کوزمز کورمی. بز باریمزده طوغری یولنی أزلیمز. بز باریمزده خلقغه خدمت ایتمه‌کچی بولامز. لکن خلق یولن طابا آلمیمز.

صابر - بز، اوقورغه کیره‌ك.

ناصر - ئیوه، بز اوقورغه کیره‌ك. بز اول یولنی طابارغه کیره‌ك. بز کوز آلدمزده‌غی قارانغیلق‌نی بتررگه کیره‌ك. بز شول قارانغی‌لق بله‌ن طارطشورغه کیره‌ك. شول قارانغیلق‌نی صاقلاوچیلر بله‌ن طارطشورغه کیره‌ك.

ذاکر - بز اوزمزنڭ غیرتمز بله‌ن حاضر تاتار طورمشی‌نڭ ناچارلقلرن بلدك. آنڭ نیگزینڭ چرکلگن آڭلادق. بز تاتار ریوالیوتسیه‌سی آشا أوتدك. بز روسیه ریوالیوتسیه‌سینه حاضرله‌نرگه کیره‌ك.

شیخ‌الدین - تاتار طورمشی‌نڭ اچی قایناغان کبك، بتون روسیه‌نڭ ده اچی قاینی. بتون خلق بو آورلق‌غه چدی آلماینچه اڭغراشه. بتون خلق اوزن نیچك قوتقاررغه بلمه‌ینچه قم صحراسنده صوسزلقدن أوله طورغان کشی کبك تیبرچنه.

بز تاتارنڭ آلداغی یکنلری، بز تاتارنڭ آلدن باروچیلری کوز آلدمزده‌غی بو توتوننی بتررگه کیره‌ك. بز أوزمز چنلاب آڭلارغه کیره‌ك، اوزمز آڭلاغاننی آڭلاماغانلرغه آڭلاتورغه کیره‌ك.

ناصر - بزده غیرت بار! بزده اشانچ بار، بزده يه‌شلك بار، بز آلارنی طابارغه تییش. بز طوغری یولنی طابارغه تییش. بز طابامز. بز طابامز. (باری بر آوزدن) طابامز!...

(همه‌سی برگه):

جیته‌ر ایندی کوردك کوب خورلقلار (*)
بارده ایسکی طورمش شوملغی؛
طارلقده، قللقده کوب یه‌شه‌دك
بارده ظالم پادشا شوملغی.
نیگه صوڭ بز بولای تیك یاتامز؟ (بولمه‌دن چغالار. شمس‌الدین کورنه)
نیگه صوڭ بر قازق قاقمیمز؟
پادشاسون، تورمه‌سن هم جاسوسن،
شول قازقه به‌یله‌ب آطمیمز!...

(شمس‌الدین اوستکه منه‌ده، یه‌شلرنڭ بوحالارینه آبدراب، باصقچده قاتوب قاراب قالا. عائشه عیبلی قیافتده آنڭ آرتنده یغلاب طورا)

پەردە توشە.

(*) بوجرنڭ آقتق یوللاری یراغایا، یراغایا باروبغه تیوش.

ایکنچی پرده

(شمس‌الدین آبزینڭ أویی، زورغنه بر بولمه، یاخشی‌غنه جییشترلغان. ذاکر کیینگه‌ن کوینچه کیلوب کره. کییملرن تورلیسن تورلی یرگه صالوب ئرغته‌ده یوررگه طوتنا)

ذاکر - طاغی بر نی بولمادی. نیشله‌رگه کیره‌ك؟ همه‌سی میڭا قارشی کیله. پاپوچیتلگه باردم. немогу دی. ریکتورینه باردم، آنسی немогу دی. طڭلارغه‌غنه رخصت بیرگز، دیدم، طاغی немогу دی. طڭلارغه رخصت بولسه پراواسی اوچون برده ایسم کیتمه‌س ایدی. آنسی اوچون‌ده کازونني اورنده خدمت ایته‌رگه‌،دی. مین قایدن کازونني اورن طابیم؟ اونیویرستیته‌ کرر اوچون پالیتسه‌گه خدمت‌گه کریم‌منی؟ عجب! کشی اوقورغه تلی، بلورگه تلی، خدمت ایته‌رگه تلی، آنڭ یولن ئلله نینده‌ی یدی قاطلی کیرته‌لر بله‌ن کیرته‌لیلر.

ئلگه‌ری، روس عالمینه اوزمزنڭ تاتار دنیاسن چاغشدروب چیتدن‌گنه قاراغانده روس عالمی جنت کبك کورنه ایدی. ادبیات دیسه‌ڭ بتون دنیاسی کتاب بله‌ن طولغان. مکتب دیسه‌ڭ بتون اورام‌لری اوقوچی یکتلر، قزلر بله‌ن طولغان. موزیقا دیسه‌ڭ عقلدن شاشارلق ایتوب ترقی ایتکان. بتون شهرلری ئلله نیچه تورلی فنی جمعیتلر بله‌ن طولغان. اول وقتده مین شول روس عالمینه ایدیال ایتدروب قاری ایدم. چریگه‌ن تاتار

طورمشن روس ادبیاتی، روس موزیقەسی، روس مکتبلری بلەن یاڭغارتوب، جانلاندروب بولا دیب اویلای ایدم. اول وقتدە مین شادایدم. اول وقتدە مین مسعود ایدم. اول وقتدە مین خط مستقیم بلەن اوزمنڭ ایدیالیمە حرکت ایتە ایدم. اول عالمگە یاقنلاشقان صاین مینم شادلغم آرتا ایدی. تیز رەك، تیز رەك شول مسعود عالمگە اوزمنڭ تاتارلرمنی کرتو پلانن قورا ایدم. اوزمنڭ پلانلرم بلەن شادلانا ایدم. مونا شول یراقدن مسعود کورنە طورغان روس دنیاسینە کردم. آنڭ مکتبینە قارادم. قوطم اوچدی. اول مکتب توگل ایکەن، اول پالیتسەیسکی پراولینیە ایکەن! اوزیمە اوزم اشانمی باشلادم.

ادبیاتینە طوتوندم. میڭا یراقدن گل چەچەك آطقان گل باقچەسی کبك کورنگەن ادبیاتن، یانینە کیلگەچ، کیبکەن، قسلغان، ایرلگەن قشقی کول کبك روحسز، جانسز طابدم، مینم ایدیالم یمرلدی. مین روس عالمیدە أیزلەنن، روس عالمیدە تاتار عالمی کبك کوچکە، کوچکەگنە صولش آلغانن کوردم.

ئیبو روس عالمیدە ایزلە. ئیبو روس عالمینەدە ئللەنی یتمی، چات صاین ایکیشەر غرادوای بولسەدە، بتون اوراملری پالیتسیە، صالدات بلەن طولسەدە، روس طورمشینڭدە ئللە نییی یتمەگەن، ئللە قای یری طولماغان. اویلادم، اویلادم — طابدم. اول طولماغان نرسە — «ایرك» ایکەن.

روس ادبیاتی ایرکسزلکدن، جانسز کبك کورنە ایکەن،

روس مكتبى ايركسزلكدن قوريـلـه‌غى بالق كبك، ئـوله‌ر، ئولمه‌س تيبرچينه ايكه‌ن!....

بزنڭده ادبياتمز، مكتبلريمز، جمعيتلريمز شول ايركسزلكدن آلغه كيته آلمى ايكه‌ن، هر نرسه‌نڭ نيگزى ايرك ايكه‌ن. هر ناچارلقنڭ بار سببى ايركسزلك ايكه‌ن!

(شول آراده شمس‌الدين كيلب كره. اول اورندقغه اوطرا. ذاكر يورى، بر آز دشمى طورالر.)

شمس‌الدين - ئلله «أتـى، ايسه‌نمى؟» ديسه‌ڭ يـاراميمى؟ آى بالا، بالا!

ذاكر - مين سينڭ ايسه‌نلـكـكنى بله‌م، بلمه‌سه‌م ايدى، طاغى بر حال ايدى. نرسه‌گه كيره‌كمه‌گه‌نگه آوز آريتوب سويله‌ب طوررغه كيره‌ك!

شمس‌الدين - ئيبو سز يه‌شلر شولاى ايندى. بزقارتلرنڭ شول، شوندى سوز بله‌ن‌ده كوڭلى بولا. جه اوطر. مينم سينڭ بله‌ن سويله‌شم بار. (ذاكر اوطرا.) ئلى پچه‌ن بازارنده بـولدم. خارچيوناغه كروب اوطردق. همه كشى سينى صوراشه «اشكه طـوتـونامه ايندى؟»دى. نى ئه‌يتورگه‌ده بلمه‌دم. سين نيشليسڭ صوڭ ايدى؟ مين، نى ديب جواب بيريم ايندى؟

ذاكر - آلارنڭ مينده نى اشى بار؟ تله‌سه‌م نيشله‌رمن.

شمس‌الدين - يوق آلاى توگل. بزنـڭ خلق كشينى تيكشررگه ياراتا. كشيدن اورنه‌ك آلورغه ياراتا. سينى حاضر دورت كوز بله‌ن «نى بولور ايكه‌ن!» ديب كوتب طورالر. اگر سين اورنه‌ك آلورلق بولسه‌ڭ، بارده اوقوتورغه طورا. مونه

کشیگه اورنه‌ك بولورغه طرشرغه کیره‌ك. مین‌ده قارت، مینم‌ده طنچلق بله‌ن عبادت قیلوب طوراسی کیـله. اوزگه‌ده، اش بولغاچ طنچ بولور.

ذاکر - مین اشسز توگل، مینم اشم بار. مین اوقیم.

شمس‌الدین - (کولوب) ئه‌هی، ئه‌هی... اوقو اش توگل اول، مین‌ده اوقیم. آنڭ بله‌ن‌گنه طاماق طویدرر حال یوق.

ذاکر - مین اش ایتوب اوقیم. اوقودن اش چغارر‌غه دیب اوقیم.

شمس‌الدین - کم بولماقچی بولاسڭ؟ آدۋاقات بولورغه یاخشی بولور ایدی. بزنڭ مسلمان آراسنده اش کوب. کوب آقچه اشله‌ب بولور ایدی. لـکن بیك اوزاق اوقورغه کیره‌ك. دوقتور بولورغه طاغی شولای.

۱۵ تنکه‌لك پیسر بولو، یایسه خارچیونادن خارچیوناغه کروب پراشینیه یازوب یوروده برده حکمت یوق!

ذاکر - سین هرنرسه‌گه آقچه آشا قاریسڭ؟

شمس‌الدین - شونسز بولمی. دنیـا شولای توزلگه‌ن! سین نی چیکلی بلسه‌ڭده آقچه‌ڭ بولماسه سین کشی توگل.

ذاکر - مینمچه، نه‌ینڭ نی قدر آقچه‌ڭ بولسه‌ده بلیمڭ بولماسه سین کشی توگل.

شمس‌الدین - سین یه‌ش ألی، دنیا کورمه‌گه‌ن. بازار سینـگچه‌ده بولسن. بلیمی‌ده بولسه، آقچه‌سی‌ده، طاغی‌ده یاخشی. شولای بیت.

ذاکر - بلمیم.

شمس‌الدین - مونه شونگ اوچون، سیگا ضر اشکه‌ها طوتنورغه کیره‌ك. الحمدلله شاقتی صومامز بار. اگر اشنی بلوب یوروتسه‌ك، سین یه‌ش کشی، بر - ایکی یلده ایکی‌له‌ته آرتدررسگ! مین ده ئلی «قارت» دیگه‌چ ده میچ باشینه منوب یاطمام.

ئلی پچه‌ن بازارنده احمدی‌لرنگ کیبتلری بوشی ایکه‌ن. شونی سویله‌دم. اورنی بیك یاخشی، چیتك، که‌وش، کله‌پوش، قالفاق بله‌ن بیك یاخشی اش ایتوب بولا. اشنی اوزگ تله‌گه‌نچه یورترسگ!

ذاکر. یوق میگا کیبت کیره‌کمی. میندن باشقه‌ده صاتوچی بتمه‌گه‌ندر ألی.

شمس‌الدین - بتوون بتمه‌گه‌ن‌ده، آلار بیت سینگ اوچون صاتو ایتمی. آشارغه‌ده کیره‌ك بیت، یاری‌لا ألی سینی قارت آتاگ آشاتوب طورا.... مین عمرگه طورا آلمام. اویله‌نرسگ، بالاگ - چاغاگ بولور...

ذاکر - (طوروب یوررگه طوتونا. آچولانغان طاوش بله‌ن): مین سیندن آشارغه صورامیم. آنگ بله‌ن ماقتانما!

شمس‌الدین - مین «صوریسگ» دیمیم. صوراماساگ‌ده مونا ۲۶غه یه‌شگ یدی. ألی آتاگ اوستندن آشاب طوراسگ. سینگ یه‌شده‌شلرگ دبرداتوب صاتو ایته‌لر. صوما آرتدرالر. سین نی اشلیسگ؟

ذاکر - مین اوقیم. مین سیندن آشارغه صورامیم. مین بو کون چغوب کیته‌رگه رضا. مین شولای طوروویمه رضا

بولسه‌ڭ طورام، بولماسه چغوب کیته‌م. مین پچه‌ن بازارینه چغوب صاتو ایته آلمیم.

شمس‌الدین ـ سین آلای دولاما ألی، چنلاب اویلا. بر کم‌ده سینی «چغوب کیت!» دیگه‌نی یوق. بالادن‌مالنی قزغانمیسڭ. ئلی سین اوزڭنڭ بالاڭ یوقغه بلمیسڭ. سین مینی‌ده اویلا. مین نیچك کشی کوزینه کورنیم. «اوغلڭ نی اشلی؟» دیگه‌نگه نی جواب بیریم؟

ذا کر ـ سیڭا جواب طابار اوچون مین پچه‌ن بازارینه چغوب صاتو ایته باشلیم، دی‌می! یوق، بولمی میندن! مین اوز یولمدن قایتمیم.

(شول آراده عائشه کیلوب کره. اول کولوب‌گنه اورندقه اوطرا.)

عائشه ـ نیشلیسز؟

شمس‌الدین ـ مونا اوغلڭ بله‌ن قچقرشوب اوطرامز. تگی کیبت طوغرسنده.

عائشه ـ خیریه آبزتای بار. شاهی‌لردن ذاکرکه جاوچی بولوب کیلگه‌ن.

شمس‌الدین ـ بیك رحمت، بزنی کشی‌گه صاناب یورولرینه! بو مالایغه قز ئه‌رم ایته‌رلك توگل شول!

ذا کر ـ مین سزدن قز صوراغانم یوق.

عائشه ـ سین صوراماسه‌ڭ‌ده، بز سینڭ‌اوچون قایغرترغه کیره‌ك، بز سینڭ آتاڭ بله‌ن آناڭ. اوغل، قزنڭ کیه‌و قز صوراغانن کوتوب طورمیلر . . .،

شمس‌الدین ـ نی أیتدڭ صوڭ؟

عائشه ـ «رحمت، کیگەش ایتوب قاراشیق ئلی» دیدم.
قزلری بیك هیبت، کوزی ـ باشی سلامت، اعضاسی کامل.
آناسندن قالغان یورطی قز اسمنده، دی. بانقەده آقچەسی‌ده
بار،دی، (ذاکر آچولانوب، آچولانوب یوری.)

شمس‌الدین ـ مین موڅارغه کشی بالاسن ئەرەم ایتەرگه
کوڅلم رضا بولمی، بو، جماعت تربیه قیلورلق کشی توگل.

ذاکر ـ سزدن کم قز صوراغانی بار؟ مین «جماعت تربیه
قیلورلق»می، توگل‌می، آنده کمنڭ اشی بار؟!

شمس‌الدین ـ بیك قزولانمه! بز سینڭ اوچون طرشوب
یورسەك، سیڅا ضررغه یوریمیز. سیڅا کیبت آچارغه تلەو سیڅا
ضرر ایتو منی؟ سینی بای قزغه اویلەندررگه تلەو سیڅا ضرر
ایتو منی؟

ذاکر ـ ئیبو، میڅا ضرر ایتو. مینی اوزمنڭ تلەگەن
یولمدن آیرو.

عائشه ـ ئلی بیك سیکرمه... ئلله سین جاوچی کیلگەچ‌ده
حاضر اوك بیرەلر، دیب بلدڅمی؟ شولای کوب جلەنوب
طورسەڭ قزده طابا آلماس‌سڭ! ئلی بز آتاڭ بلەن، اسمڭ،
آطڭ چقماس بورون اویلەندرب قالدریق دیمز...

ذاکر ـ مین سزدن اویلەندررگه صورامیم. کیرەك بولسه
اوزم‌ده طابارمن.

عائشه ـ سین اوزڭ طابارسڭ؟ قایدن طابارسڭ؟ اورامدن
آلوب کررسڭ‌می؟

ذاكر - تله‌سه‌م اورامدن آلوب کره‌ن، آنسی سزنڭ اشگز توگل!

شمس‌الدین - یوق، آنسی بزنڭ اشمز! یوق، بز اورامدن آلوب کررگه رخصت بیرمه‌بز.

ذاکر - میڭا سزنڭ رخصتگز کیره‌ك توگل. مین اوزیمه اوزم خوجه.

عائشه - یوق، کیره‌کمی. الی‌ده سین نی تله‌دڭ شونی اشلاب طوردق. مونسنده ایرك بیرمه‌مز. (شمس‌الدین‌گه قاراب) نرسه آنڭ بله‌ن سویله‌ب طوررغه! طوتارغه‌ده اوز آرا اشنی بتررگه!

ذاکر - قاراب قاراڭز! مین سز أویله‌ندررگه تله‌گه‌ن کشیگه اویله‌نمیم!

عایشه - سین تله‌گانگه بز رضا بولمییز!

ذاکر - یارار بولماڭز، سزدن رضالق صوراغان کشی یوق!

شمس‌الدین - نرسه شول یونسز بله‌ن سویله‌ب طوررغه.. دونکسن!

عائشه - اول میڭا بالا شول!

شمس‌الدین - اول سینی آنا ایته‌می صوڭ؟ ایتمه‌گه‌چ نی دیب آنڭ آرتندن یوررگه؟ (چغوب کیته. بر آز تیك طورالر.)

عائشه - سین صاتاشما، ذاکر، آنـاڭنڭ یوقغه آچوون کیتره‌سڭ. اویله‌نمه‌سه‌ڭ، اویله‌نمیم دیگن. نیك اول قدر قاتی سویله‌رگه کیره‌ك! شاهی‌لر قزن یاراتماساڭ، احمدجان‌لر قزی بار، آناردن‌ده چیبه‌ر.

ذاکر - مینم باشم اویله‌نو مسئله‌سی توگل ئه‌لی. آڭلیمسڭ شونی؟ نیك یوقغه اچنی پوشروب یوریسز؟

عائشه - صوڭ، قایچانغه أویله‌نرسڭ؟ مینم‌ده، کیلن کوره‌سم کیله...

ذاکر - قایچانغه تله‌رمن، شونه أیتورمن. حاضرگه طویدم.

(ایشکده صابر بله‌ن شیخ‌الدین کورنه، عائشه قاچوب چقوب کیته.)

شیخ‌الدین - نرسه سین چیتلکده‌گی جه‌نلك کبك قیلنوب طوراسڭ!

ذاکر - آزغنه جانم چقمادی. ئله‌گه‌ری أتی کیلدی‌ده کیبت آچو طوغرسنه سویله‌رگه طوتوندی. اولسی‌غنه یتمه‌گه‌ن، أنی أویله‌ندرو طوغرسنه سویله‌ندررگه طوتوندی. کوچکه چدادم.

صابر - مین اوچیتل طابدم، دوشنبه‌دن اوقورغه طوتونام.

ذاکر - لاتین بیکله‌رگه کوچڭ یته‌می؟

صابر - یته.

ذاکر - آقچه قایدن آلاسڭ؟

صابر - قایدن طابلسه شوندن. بزنڭ ایبه‌شگه آلای بیك تیره‌ندن اویلارغه یارامی....

ذاکر - سینڭ غیرتڭ کوب، میندن بولمی.

شیخ‌الدین - مینم کتاب مینزوردن قایتدی. قهرصوقغان، کتابنی اشدن چغاروب بترگه‌ن. باصدررلق‌ده توگل.

ذاکر - بیك بوزغانمنی؟

شیخ‌الدین - أیتم‌له‌سه کتاب توسی قالـدرماغان. آلتی آی طوتدی‌ده آندن صوڭ اشدن چغاروب قایتارا، نیچك ایتوب

چداب طوررغه کیره‌ك! نیچك ایتوب قولـغه قلم آلوب یازارغه کیره‌ك!

صابر ـ بر اش اشله‌ر حال یوق.

شیخ‌الدین ـ یوق، بار. هر ظلم‌نڭ چیگی بار، هر قباحتلك‌نڭ جزاسی بار. سین أتله‌نوب مشقتله‌نوب یاز ایمش، اول قزل قارا آلسون‌ده، صزسون‌ده بترسن ایمش. مین آنی آنڭ اوچون یازغانمنی؟

ذاکر ـ ئیبو، آور. بلورگه تله‌سه‌ڭ اوقورغه یول یوق. بلدررگه تله‌سه‌ڭ بلدررگه یول یوق. همه یرده کیرته، همه یـرده غراداوای. (شول آراده علیم کیلوب کره.)

علیم ـ (علیم قولنده‌غی کتابلرنی أرغتوب به‌روب) قهر صوقسن! اشدن چغوب بتدم. بر آی یوردم. بو کونگنه «آتقاز» کاغزینه قول قویدردیلر. کاغزنـده «پالیتیچسکی بلاغونادیژنیلغی معلوم بولماغانغه کوره رخصت بیرلمی» دیگه‌ن...

شیخ‌الدین ـ نرسه حقنده سویله‌مه‌کچی بولغان ایدڭ؟

علیم ـ فرانسیه مکتبلری حقنده فلان کتاب، فلان کتاب بوینچه دیب کورسه‌توب بیردم. یوق، رخصت یوق،دی. آخردن اوزم طاغی گوبیرناتور کانسیله‌ریه‌سینه باردم. آنده «روسچه بولسه، طاغی مکتبلر حقنده بـولماسه، بلکه بیرر ایـدك» دیلر. صوڭ «نیندی مسئله حقنده بولسه بیرر ایـدگز؟» دیب صورادم. چینونیق: «کجه آصراو حقنده، کجه‌نڭ فایدالیلغی حقنده، کابسته ئوستو و طوغرسنده بولسه بیرر ایدك. مکتب‌نڭ سیاسی مسئله‌گه

قاتشی بار»دی. شول قدر آچووم کیلدی. آوزن صوغوب یاررلق بولدم!

شیخ الدین - مبارك بولسون! میـن بوکـون سینـزوردن کتابمنی آلـدم. سین ئلی برگـنه آی یوردك، میـن ئلگری نی قـدر مشقتله‌نـوب یازدم. آخـردن آلـتی آی کوتـدم. برنیگنه یارارلق توگل. . . .

ذاکر - میـن‌ده اوزمـنك شادلغـمنی أیتـمه‌گه‌ن ایکانمن ئلی! میگاده پاپوچیتل‌ده، ریکتورده آتقازات ایتدی. «قازوننی اورنده خدمت ایته‌رگه کیره‌ك»دی.

صابر - بارگزغه‌ده بر برگزنی قوتلاشرغه یاری!

(شول آراده ناصر بله‌ن شاکره کیلوب کره‌لر. یکتلر بارسی‌ده ره‌تله بره‌ك اوطرالر، شاکره بارسی بله‌نده کورشه.)

ناصر - ایبده‌شلر، میـن شادلـق بله‌ن کیـلدم، شاکره طوتاش، مونا اوینارغه رضا بولدی، طاغی بر، ایکی قز طابلور»دی.

شاکره - ئیبو طابلور توسلی کورنه. قزلر آراسنده رضا بولوچیلر کوب‌ده، آتالری یبه‌رمی. «تیاترده اوینـارغه اللهم صاقلاسون»دیلر.

ناصر - نرسه نی اوینیمز؟

شاکره - مین سز أیتکه‌ن کتابلرنی بارسن اوقوب چقدم. تیاترغه یارارلغی بیك آز. روسچه‌لرنك تـرجمه‌سی بیك نـاچار. «قزغانچ بالا» نی‌اوینارغه کیره‌ك. خاتون قز رولی‌ده کوب توگل.

شیخ الدین - مینمچه‌ده شوندن مصلحتی بولماس. «اوچ خاتون»غه خاتون - قز یتکروب بولماس.

شاکره ـ «اوچ خاتون»غه یاخشی خاتونلر کیره‌ك. بزدن بولماس.

ناصر ـ یکتلر، نیشلیمز؟

صابر ـ ئه‌یده شول «قزغانچ»نی اوینیمز.

ذاکر ـ شول یاری.

شاکره ـ قایده اوینیمز؟

ناصر ـ اورن بار، یاکٔغی قلوبده زال بیره‌لر. ریمیسلننی صابرانیاده‌ده بیره‌لر. آندن اش قالمی.

شاکره ـ رخصت بیر دیلرمی صوك؟

ناصر ـ رخصت بیره‌لر. وعده قیلغانلر ایدی. آنك آرتندن بدرالدین یوری. بوکون آنی پاویستقه بله‌ن گوبرناتور کانسه‌لیه‌ریه‌سینه چاقردیـار. شـول رخصت یـازوون آلـوب توشه‌رگه بولورغه کیره‌ك. اوزاقلامانچه کیلوب یته‌ر. ایزووشچیك بله‌ن کیل، دیدم.

شاکره ـ آلای بولغاچ حاضر روللرنی بوله‌رگه کیره‌ك. «فاتح»نی کم آلا.

شیخ‌الدین ـ مین آلام.

شاکره ـ سز «فاتح» توگل. سزگه اول رول کیلمی.

علیم ـ مین آتاسی بولام.

شاکره ـ سزنی بلمیم. مینمچه سزنك رولـگز توگل اول. ذاکر افندی آنی بولدرر ایدی.

ذاکره ـ مین بولدررلق بولسم آلام.

شاکره ـ سز بولدرسز. دوقتور کم بولا؟

شیخ الدین ـ مین.
شاکره ـ ناصر افندی کم؟
ناصر ـ مین سوفلیور.
شاکره ـ خاتون قز روللرن بز اوز آرا بولشرمز. لکن بزگه طاغی جییلماینچه یارامی ئلی. ریپیتیسیه قایچان باشلیمز؟
ناصر ـ تیزرەك کیرەك. روزه عیدینه قویارغه کیرەك.
شاکره ـ آیدن آرتق ئلی. اولگوب بولا. ریپیتیسیه بزده یاصاب بولا. (شول آراده قرار نوب، بورتوب بدرالدین کیلوب کره)
بدرالدین ـ (شاکره بەنگنه کورشوب) خراب بولدق. رخصت بیرمیلر.
(باری‌ده سیکروب طوروب: «رخصت بیرمیلر؟»)
بدرالدین ـ بیرمیلر. رخصت بیرمەونی اعلان قیلورغه چاقرغانلر.
ناصر ـ نی دیب بیرمی؟
بدرالدین ـ ئلگری بر سوزده أیتمەدی. طوغری‌دن طوغری «رخصت یوق!» غنه، دی. آخردن سویلی ـ سویلی، «ئلگری ـ دی ـ اول کتابلر روسچەغه ترجمه قیلنورغه کیرەك. آندن صوك سینزورغه بیررگه کیرەك. اول رخصت بیرسه، بلکه بز بیررمز» دی. قسقەسی‌غنه اوچی ـ قریی چقغانچه باشکدەغی چەچلرك آغارر.
شیخ الدین ـ مبارك بولسون تیاتر. بز اوزمز تیلی‌موکغنچەغه قدر روسیەده، اشلەرگه ممکن توگل‌لکنی بلمەگەن ایدکمنی؟ (شاکرەگه) بو شادلق خبر شاکره طوتاش بزگه بوکون برنچی توگل. مینم کتابم آلتی آی طوروب سینزوردن قایتدی

(کسه‌سندن چغاروب ارغته) مه‌گز، قاراڭز، باصدررلقمی توگلمی؟
(شاکره قاری باشلی. بارسی‌ده آلنی یانینه جیىلار. بدرالدین تمه‌کی طارطا).

شاکره ـ بیك بترگه‌ن!

شیخ‌الدین ـ مونا شونڭ اوچون یازوب یوررگه یاریمی ایندی، اویلاب قارڭز!

علیم ـ بتدیمی؟ بتسه مینم شادلغمنی‌ده ایشوتڭز شاکره طوتاش! فرانسیه مکتبلاری حقنده خلق جیبوب اوقورغه رخصت صوراب بر آی یوردم. پالیتسه بله‌ن گوبیرناطور ئلگری وعده قیلدیلر. بو کون آتقازات ایتدیلر.

ذاکر ـ میگاده اونیویرسیتیت‌دن قلاق قاقدردیلر.

شاکره ـ چن، بو کون سزنڭ باریگزغه‌ده بختسز کون ایکه‌ن!

ناصر ـ مین أیتمه‌دم ئلی. مینم بر دوست اسطودینتم بار ایدی. آناردن آندی، موندی یازولر آلغالی ایدم. بو کون تونله بله‌ن اوزن آریستاوات ایتکه‌نلرده فاتیری یانینه قاراول قویغانلر. مین بو کون بارسام غرادووای طورا! شیکله‌ندم، قاچا باشلادم. اول مینم آرتمدن سویستوق بیره باشلادی. کشیلر یوکره باشلادیلر. کورشی یورطقه کروب گنه قوتلدم.

ناصر ـ روسیه‌ده اشله‌رگه ممکن توگل‌لگکه یاڭغی دلیل. بو اداره بولغانده اشله‌ب‌ده بولمی، بو اداره بولغانده یازوب‌ده بولمی. سویله‌ب‌ده بولمی، تیاترده یاصاب بولمی.

ذاکر ـ مین‌ده شول فکرگه کیلدم. ایرك بولماغانده بر نی اشله‌ب بولمی.

شیخ‌الدین - بز اشلیمز دیـگه‌ن بولوب اوزمزنی اوزبز آلداب یورمه‌سکه کیره‌ك...

ناصر - حاضر بز لغرداب یوروني طاشلاب پارتیالر بله‌ن چنلاب طانشوب آلار بله‌ن برگه خدمت ایته‌رگه کیره‌ك.

شیخ‌الدین - یایسه اوزمزگه بر تاتار جمعیتی‌قوررغه‌کیره‌ك.

ذاکر - نی بولسه‌ده بولسون، بو کون‌دن باشلاب شول یولده اشلی باشلارغه‌کیره‌ك. تورمه‌دن قورقوب طوروب بولمی. بزنڭ شیکللی کشیلر یاطالر ایچ، بزگنه کم بولغان!

صابر - مینم بر اسطودینتم بار، آنڭ شوندی کتابلری بار، شونی چاقریق.

ناصر - وقت، وقت. یوغالغان امیدلر طویدردی. چن اش کیره‌ك. (شول آراده شمس‌الدین کیلوب کره).

شمس‌الدین - بو نیندی صابرانیه؟ ئلی میڭا محتاج توگل دیگه‌ن ایدڭ، ئلی ئتلرڭنی جیوب کیلگه‌نسڭ! (شاکره‌نی کورب) بو نیندی قز؟ اورامدن آلوب کردڭمنی؟! (همه‌سی طورالر.)

ذاکر - آوزڭنی اولچه‌ب‌گنه آچ. میڭا تله‌سه‌ڭ نی أیتورگه یاراغاچ، بتون کشیگه شولای یاری دیب بلدڭمی!

شمس‌الدین - دوڭغز! أت کتوی کبك کشیلر جیو یتمه‌گان، ایندی قزلر آلوب کره باشلاغان!

ناصر - سین نی سویلیسڭ شمس‌الدین آبزی! بو قزنڭ کم ایکه‌نن بله‌مسڭ؟

شمس‌الدین - کم بولسون شونده، بر أتدر!...

شاکره ـ (ذاکرگه) نیك مینم اوچون اول قدر طاوش چغاراسز! مین حاضر چغامده کیتەم.

ناصر ـ (ذاکرگه) ذاکر! سین بو تیلی قارتدن بیك کوب کوتەردك، ئلله نی قدر مسقل کوردك، بارسینەده چدادك، لکن بونسی چدارلق توگل. وقت، سیگاده وقت!

شمس‌الدین ـ ئلله یالونالرمی؟ یوز اوستی بلەن کیت!

ذاکر ـ کیتەم، کیتەم. بو مسقل‌غه چدار حالم یوق.

شاکره ـ مینم اوچون اول قدر زور اش چغارماگز...

شیخ‌الدین ـ چوان موگغنچەده طولغان ایدی، حاضر تیشلدی‌گنه شاکره طوتاش!

شمس‌الدین ـ (ذاکرگه) صال، پالتانی!

ناصر ـ صال! مه مینم پالتانی، مین پالتاسز کیتەم...

(ذاکر پالتانی صالوب ناصر پالتاسن کیه. شول آراده عائشه کیلوب کره. اول حاضر قاچمی.)

عائشه ـ (ذاکرگه) قایا باراسك؟

ذاکر ـ کیتەم، بو خورلقغه چدار حالم یوق، کیتەم...

عائشه ـ (ذاکرنی طوتوب) قایا کیتەسك، ذاکر نیشلیسك؟ قال بەبکەم، قال! (ذاکر طارطوب کیته باشلی).

عائشه ـ (ذاکرنك چابووینه طوتنوب) نیچك کشی کوزینه کورنرمز! کیتمه ذاکر، کیتمه!

ناصر ـ یتەر! بیك کوب اویناد‌گز!...

(بارسی‌ده چغوب کیتەلر. عائشه جلارغه طوتونا، شمس‌الدین قاطوب قالا. بر آزدن صوڭ عائشه قچقروب جلی. شمس‌الدین «ذاکر، ذاکر!» دیب قچقرا).

پرده توشه.

اوچنچی پرده.

— ایکی یلدن صوڭ —

اورتاچه‌غنه بولمه. یاتاق، اورندقلر، اوسته‌ل. کتابلر، گازته‌لر. بولمه ناصر بولمه‌سی. تمه‌کی توتونی بله‌ن طولغان. ناصر، صابر، شیخ الدین، علیم، شاکره، همه‌سی‌ده اوطرغانلر.

ناصر — (شاکره‌گه) ذاکر کیله‌می؟

شاکره — بلمیم، «کیله‌م» دیدی. لکن کیله آلور میکه‌ن! بیك آور.

علیم — یوتکرووی برده یومشارمیمی؟

شاکره — بر کون آزراق یومشارغان ایدی، مونچه‌دن قایتقانده طاغی صووق تیدردی. طاغی آرتدی. آنناری اوزی‌ده برده صاقلانمی، کونی تونی کتاب اوستنده.

شیخ الدین — بر آز حال جیارغه کیره‌ك ایدی.

شاکره — ئلله نیشله‌ر حال یوق، مین‌ده شولای دیم‌ده اول، سوزنی طگلامی شول. «اوله‌رگه بولغاچ باری بر اوله‌رگه»دی.

صابر — تربیه یاخشی بولغانده چاخوتقه بله‌ن بیك اوزاق‌ده یاشیلر.

شاکره — اول «ایسه‌ن کشیلرگه ضرر ایتوب، میقروب طاراتوب طورغانچه تیزره‌ك اولب یاقنلرگنی مشقتدن قوتقارو آرتق»دی. «قوریغان آغاج نی قدر کیسمه‌ینچه طوتساڭ‌ده یاشغادن یافراق یارمی، بلکه طازا آغاچلرنی‌غنه قوروتا»دی.

ناصر ـ ئییو آور. أولمگه حکم قیلنغان ایتوب حس قیلو بیك آور. آنی آلای بولسه کوتمیبز.

شاکره ـ یوق، کوتمیبز، مونده بیت، بزنکیلردن صابر بار، مین بار.

ناصر ـ بدری کیلهمی؟ کم کوردی؟

شیخ الدین ـ یوق، کیلمی. اول «تلهسهڭز نیشلهڭز»دی.

ناصر ـ آلای بولسه باشلیمز. مونا ایدهشلر اش نیده: بارهمزغهده معلوم، حاضر بزنڭ تاتار جمعیتی اش اشلی آلمی. چونکه زمانه بزنڭ جمعیتدن اوزوب کیتدی. بز بولدرغه تلهگهن نرسهلرنڭ قایسیلری بیك کچکنه بولوب قالدی، قایسیاری بولدی.

طاغی شونڭ اوستینه جمعیتمزنڭ اعضالری جمعیتنڭ پراغراممسی بلهنگنه قناعتلهنه آلمادیلر. قایسیلری س. د. لرگه قوشلدی. قایسیلری س. ر. لرگه قوشلدی. قایسیلری قادیتلرغه کیتدی. شونڭ اوچون بز، حاضر بو مجلسده شول جمعیتنڭ ادارهسی جیلغانغه، جمعیتنی بترو، بترمهو حقنده، اگر بترلسه جمعیتنڭ آقچهسن قایده ایتو حقنده سویلهشرگه همده برقرارغه کیلورگه تییش. شول حقده سویلهرگه تلهگهن کشی سوز آلڭز!

شیخ الدین ـ مین.

صابر ـ آندن آری مین.

ناصر ـ یاری. نوبهت شیخیغه.

شیخ الدین ـ مینمچه آرتق سویلهب طوررلق اش یوق. مونده بزنڭ آراده نزاعده بولماس. مین اوزمزنڭ س. ر. لرنڭ

قرارن سویله‌مه‌کچی بولام. بز جمعیت‌نی بتررگه هم‌ده جمعیت‌نڭ قالغان آقچه‌سینه کچکنه‌گنه بولسه‌ده بر کتبخانه آچارغه قرار بیردك. جمعیت‌نڭ پیچاتی، یازولری حقنده، آلارنی اشانچلی بر یرگه صاقلاب، یوغالتماسقه قرار بیردك. چونکه شبهه‌سز، بروقتنی آلار بارسی‌ده تاریخ نقطهٔ نظرندن بیك اهمیتلی نرسه بولاچاقلر. مین بتدم.

صابر – حاضر میڭامی؟

ناصر – ئیئو.

صابر – بزده شول قرارغه کیلگه‌ن ایدك. مینم آرتدرا طورغان سوزم شولغنه: کتبخانه اوچون کتاب آلارغه س. ر. لردن، س. د. لردن بره‌ر کشی صایلانسون، آنناری کتبخانه‌نڭ کتابلری پارتیا اعضاسی بولماغان کشیلرگه‌ده بیرلسون، مین بتدم.

علیم – مین.

ناصر – سویله!

علیم – بزنڭ جمعیت کوب اش اشله‌دیمی، آز اشله‌دیمی، خلق آراسنده اسمی بار، کوب یرلرده جمعیت‌نڭ شعبه‌لرن جاضرله‌شوچیلر بار، شونڭ اوچون خلقنی چنلاب جعیت‌نڭ یابلووی بله‌ن طانشدرر اوچون، یابلونڭ سببلرن آچق بیان قیلوب اعلان طاراتورغه کیره‌ك. اول اشنی اوزاق‌غه قالدرماینچه بو کون اوك شوڭغارغه بر کامیسیه صایلارغه کیره‌ك. مین بتدم.

صابر – مین.

ناصر – سویله!

صابر - مین علیم‌نڭ فکرینه قوشلام. البته شونده‌ی بر اعلان طاراتماینچه یارامی. لکن کامیسیه‌نڭ اعضالری ایکی پارتیادن‌ده تیگز بولورغه کیره‌ك.

ناصر - آنڭ اوچون نزاع چقماس.

صابر - آلای توگل. بز بونده ایکه‌وگنه. سز اوچه‌و. طاوش بله‌ن صایلانغانده کامیسیه اعضالرن بارسن‌ده سز اوز آراڭزدن صایلاو احتمالڭز بار.

ناصر - یوق‌دن قورقاسڭ! بز س. ر. لر آنده‌ی اتفاقی کوبل‌کدن‌گنه فایده‌لانرغه یاراتمیبز. بز س. د. توگل.

شاکره - س. د. لر شولای ایته‌لرمنی؟

علیم - ئیبو، بختسزلککه قارشی ایته‌لر.

شاکره - قایاء شولای ایته‌یلر؟

علیم - آلافوزف زاوودنده اشله‌وچیگز، نی سویله‌دی؟ س. ر. لر حقنده نی دیده‌ی؟ بز آنی کشی، دیب صاناساق ایته‌شلر حکمینه چاقرا ایدك.

صابره - چاقرو کیره‌ك ایده‌ی. سزنڭ شیخی‌لر س. د. لر حقنده مدرسه‌ده نی سویله‌دی؟

علیم - شیخی اوزی مونده، اوزندن صورا!

شیخی - مین نرسه سویله‌دم، مین نی سویله‌گان بولسه‌م شولارنڭ بارسینه‌ده جواب بیررگه حاضر.

صابر - آول خلقینه س. د. لرنڭ قاراوی حقنده نی أیتدڭ؟

شیخی - ساتسیال دیموقراتلر اشچی‌نڭ فایده‌سن کوزه‌ته‌لر. آلار آول خلقن اشچی‌دن بتونله‌ی آیرا. ایکیسی ایکی صنفدن،دی. آلار آول خلقی‌نڭ فایده‌سن کوزه‌تمی، دیدم؟ (*)

صابر - بو، یالغان توگلمی؟ بو، افترا توگلمی؟ بز بتون یرنی کانفیسکاوات ایتونی پریزنات ایته‌مز. آول خلقینه یر اوچون طارطشووندہ یاردم ایتمیبزمی؟

شیخی - کانفیسکاوات ایتلگه‌ن یرنی قایده ایته‌سز؟ سزنڭ آنارغه بر سوز گزده یوق. آنڭ اوچون مونده قچقرشرغه‌ده یارامی. ساتسیال دیموقرات من حیث‌هی ساتسیال دیموقرات آول خلقن یرلی ایته‌ر اوچون طارطشمی، اول اشچیلر پارتیه‌سی. اشچیلرگه، آول خلقینڭ یرلی بولووی فایده‌لی بولسه، یرلی یاصارغه‌طورشا، یرسز بولووی فایده‌لی کورنسه یرسز یاصارغه طرشا.

بز س. ر. لر اشچی بله‌ن، اوز کوچی برله‌ن ایگن ایگه طورغان آول خلقن آیرمیمز. آنڭ فایده‌سن اشچی فایده‌سندن آیرمیبز. شونڭ اوچون اوزمزنڭ فلاغمزغه «یر، ایرك» دیب یازامز.

ناصر - سز بتونله‌ی شاکرد مناظره‌سینه کروب کیتدگز.

شاکره - مینمچه‌ده شولای. بتون روسیه‌ده ایکی‌گه آیرلغان پارتیالرنی سز قچقرشوب‌غنه برله‌شدره آلماس‌سز ایندی.

صابر - مین شول کامیسیه‌ده ایکی پارتیادن‌ده تیگز بولسون، دیم.

ناصر - بز رضا.

(*) واقعه ساتسیال دیماقراتلرنڭ دورتنچی اسیزدلرینه قدر.

(شول آراده ذاکر کیلوب کره. ناصر، شیخی، علیم بلەن کورشه.
اورندقغه اوطراده بیك اوزاق یوتکره. همەسی آشغارغه قاراب طورالر.
شاکره باروب باشن طوتا، بر آزدن صوڭ ذاکر یوتکرودن طوقتی.
لکن سویلەگەنده همان یوتکره.)

ناصر – مونده ذاکر، بز سینی کوتمەدك. جمعیتنی یابوغه
آنڭ قالغان آقچەسینه کتبخانه آچارغه، کتابلر آلورغه ایکی
کشی‌دن . . .

صابر – س. ر. دن بر، س. د. دن بر.

ناصر – درست. کامیسیه یاصارغه، اعلاننی یازوب طاراتور
اوچون س. د. لردن بر، س. ر. لردن بر کشی‌دن مرکب کامیسیه
یاصارغه قرار بیردك. سین نی أیتەسڭ؟

ذاکر – مین سزنك قرارڭزغه قوشلام.

ناصر – آلای بولغاچ حاضر شول کامیسیەلرنی صایلارغه
کیرەك. ئول کتاب کامیسیەسی. بز اوز طرفمزدن شیخی‌نی
صایلیمز.

ذاکر – بز صابرنی.

صابر – مین شیخی بلەن بر کامیسیەده اشلی آلمیم. اول
آرتق س. ریوالیوتسیانیر. اول اوزینڭ س. ر. کتابلرن آلدررغه
طرشور. مین س. د. کتابلرن. کتاب ماگازیننده صوغشیق‌منی؟

ناصر – سین‌ده آرتق س. دیموقرات. بزنکچه، بزنك طرفدن
شیخی‌دن مصلحت کشی یوق. بز صابر اشلی آلمی، دیب شیخی‌نی
صایلامی قالدرمیمز. سز تلەسەڭز بوتەن‌نی صایلاڭز.

ذاکر – میندن بولمی. سین بول صابر.

شاکره – مین سزنڭ قیلنوشڭزغه ایسم کیته! بر، ایکی

اوچ آی ئلك بر صاوتدن آشاغان گشیلر، بر پارتیاده خدمت ایتکەن کشیلر برسی س. ر. برسی س. د. بولغان‌ده برگه کامیسیه‌ده خدمت ایته آلمیلر ایمش.

صابر - یارار آلای بولسه.

شیخ‌الدین - (کولوب) صوغشرغه بولسه ماگازینده توگل، یا ئلك صوغشورغه یا صوگندن. میگا کشی بار یرده صوغشو فایده‌لی توگل. مین نی لیغالنی.

صابر - یارار، یارار، ئلك صوغشوب باررمز.

ناصر - ریدافسیوننی کامیسیه‌گه. بزنك طرف مینی صایلی. سز کم‌نی؟

صابر - البته ذاکرنی.

ذاکر - یاری.

ناصر - آلای بولسه مین حاضر مجلسنی یابام.

صابر - (شیخی یانینه کیلوب) آقچه‌نی قایچانغه آلامز؟ ئەی، پرسیداتیل! آقچه‌نی کمدن آلامز؟

ناصر - ئلگری قازناچیدن ایکەو بارگزده آلگز. قرارنی آڭار سویله‌گز. بدرالدین بلەن اول بارسینه‌ده رضا.

صابر - یاری. (شول آراده ناصر ذاکر یانینه باروب اوطرا. ذاکر، شاکره، ناصر آقرنفنه ئلله نی سویلیلر.)

صابر - (شیخی‌گه) صوڭ، بزقایچان جییلامز؟ بز ئلگەری، نیندی کتابلر آلو طورسنده اویلاشرغه کیرەك؟

شیخ‌الدین - طوقتا، حاضر ئەیتەم. (اویلاب طوروب) بوگون... بوگون کیچکه اش بار. ایرته‌گه... امم... ایرته بلەن تگنده؛ کوندز

آنده؛ کیچ بله‌ن سیگزگه قدر تگی اش. (صابرغه) ایرته‌گه سیگزدن صوڭ.

صابر - یاری.

شیخ‌الدین - قایده جییلامز: مینم فاتیر آندی توگل.

صابر - میگا کیل. بله‌مسڭ؟

شیخ‌الدین - یوق.

صابر - صاباچی پیریئولقده، اوڭ یاقدن اوچنچی یورت. قابقاسینه کالوش صورتی یاصاب قویغانلر. اچده‌گی یورتده، توبه‌ن ایشکده «قوار تیرانت» دیب‌گنه صورا.

شیخ‌الدین - یاری (صابر کورشب چغا. شیخی اوطرا.)

ناصر - (ذاکرگه) بز قایچانغه جییلامز؟

ذاکر - مینم بوگونده وقتم بار.

ناصر - مینم یوق. ایرته‌گه ساعت ٤لرده، یاریمی؟

ذاکر - یاری میگا جییلامز.

ناصر - یاری.

ناصر - صوڭ، نیشله‌ب طوراسز ذاکر! اتییڭلرگه‌بارامسڭ؟

ذاکر - بارغالیم آلای‌ده سیره‌ك.

ناصر - فینانسه‌گز نیچوك؟

شاکره - طورامز آلی. لامبارد ایسه‌ن بولسون...

ذاکر - سین نیچوك؟

(علیم بله‌ن شیخی اوز آرا سوبه‌شه‌لر. کاغزلر بله‌ن ماتاشالر.)

ناصر - ئتله‌نه‌مز. اش بیك کوب، بیك آریتدی. ریوالیوتسیه بتسه بو یل قمزغه بارام.

ذاكر - ئيبو، سز اشنی بیك كوب قويدگز. گازيته، كتاب، باصدرو، آرغانيزاتسيه...

عليم - بزنڭ ئلی سين بلمه‌گه‌ن نرسه‌ده بار. (كسه‌سندن چغاروب، تاتارچه تيپوغرافياده باصلغان پراقلاماتسيه‌نی كورسه‌ته.)

ذاكر - (قولينه آلوب) زور اش.

شاكره - قايه ألی (قاريلر).

ذاكر - قويا آلدگز. براوا بیك كوب اشليسز. مين سزنی كونليم. (اوزی يوتكررگه طوتونا)

شاكره - (أيله‌ندرب، أيله‌ندرب قاری‌ده، عليم گه) مين‌مونی آليم‌می؟

عليم - آلـگز! (شاكره بوته‌رله‌ب ريديقولينه طغا. شول آراده دبرده‌ب صابر كيلوب كره)

صابر - (ذاكرغه) سينده‌ه تنتو!

شاكره - كم ايتدی؟

صابر - اوزم كوردم. بتون تيره يانني صروب آلغانلر. (بارسی‌ده سيكرب طورالر.)

ذاكر - نرسه بار ايدی؟

شاكره - ره‌تله‌ب بلميم!

ذاكر - تگی كيچه‌گی پراقلاماتسيه‌لر بارمی؟

شاكره - آلارنی مين‌ايلتدم‌يازواوسته‌لگده‌ه نيلر باردر؟...

ذاكر - برده بلميم. آلورغه كيلگه‌نلر ايندی...

ناصر - آنسنده‌ه سوزده‌ه يوق!

صابر - نيشليمز؟ بولای قاطوب طوروب بولمی!

ناصر - برنی‌ده‌ه اشله‌ميسز؟ سين كيته‌سڭ اوزگزنـكيلرگه‌ه، تنتو ايكه‌نلگنی بلدره‌سڭ.

ذاکر ـ ئیو، ئیو بوکون ۲ ساعتده میگا ایوان کیلورمن دیگەن ایدی. باروب أیت. خراب بولور.

شیخ‌الدین ـ حاضر ذاکرگه اوزکیمن اوزگەرترگه کیرەك. آنناری میغن آلورغه کیرەك. اوستایوروگەندە بر یل یوروب بولا.

ذاکر ـ ئیو، بار صابر، سین شولارنی اشله. طوقتا، طاغی باراسی یر یوقمی؟ طاغی اوزك بلەسك.

صابر ـ مین سینی قایدن طابارمن؟

ذاکر ـ شاکره أیتور.

علیم ـ شاکره نیچوك؟ بلکه آنی‌ده آلورغه تلی طورغانلردر.

شاکره ـ یوق. تاتارقه بلەن نیشلەسنلر!

شیخ‌الدین ـ آلای قیلنورغه یارامی. پالیتسه اول مسئلەده اینترناتسیانال... ئلگری سزگەده فاتیرغه قایتماسقه کیرەك.

ذاکر ـ (صابرغه) آلای بولسه مین اولغاده بولورمن.

صابر ـ یاری. (چغوب کیته).

علیم ـ حاضر، ذاکر، سینك میغكنی آلورغه کیرەك. آلا بلەمسك؟

ذاکر ـ یوق.

علیم ـ مونا بریتوا. اوطر، بولماسه، اوزم آلام.

ذاکر ـ طوقتا. (شاکرەگه) شاکره، سین کیتەمسك؟

شاکره ـ مین سینی میقسز کورەسم کیله.

شیخ‌الدین ـ طوقتا، طوقتا! ذاکر سینك آنده کارتچکەك قالدیمی؟

ذاکر - بلمیم.

شاکره - بار. مینم صاندقده.

شیخ‌الدین - مییق بله‌ن‌می، توکلمی؟

شاکره - مییق بله‌ن.

شیخ‌الدین - مییقسزی بر ده یوقمی؟

شاکره - یوق.

شیخ‌الدین - (علیم‌گه) آلای بولسه ئه‌یده آل!

(ذاکر اوطرا، علیم قایچی بله‌ن ئلگری مییغن قرقا. آندن آری آلورغه‌طوتونا.)

ذاکر - مییق قزغانچ!

شیخ‌الدین - ایسکی‌اداره‌روحینه مییق‌نی‌غنه‌قزغانورغه‌یارامی!

علیم - بریتواسی‌ده ره‌تله‌ب أوتمی، شیطاننی!

ذاکر - ئه‌ی ئه‌ی... آورتدراسڭ.

علیم - آورتماس!

ذاکر - چدار حال یوق. ئلله بتون تیریسی‌بله‌ن آلاسونمی! ایسماسام اوتکه‌ر بریتواڭنی!

علیم - (بریتوانی قولینه طارتا باشلی. آنناری بیلندن ریمین آلاده آنارغه طارتا. (شاکره‌گه)مونا نرسه،شاکره، ئه‌نه صاماوارده یلی صو باردر، شوناردن ئه‌نه تگی استاقانغه صو آل ئه‌لی. آندن صوڭ میچ یانندە صابون باردر. شونی کیتر.

(شاکره بارسن‌ده اشلی. شیخ‌الدین کنیغه اوقی. ناصر بر یازو توزه‌ته. ذاکر اوطروب طورا. علیم په‌کی قایری.)

علیم - (په‌کی‌نی صاچینه قابتروب قاراب) بولدی. (ذاکرگه) قایا الی آوزڭنی یوم. حاضر صابوننی خودقه یبه‌ره‌مز. (ذاکرنڭ

میڠن صابنلارغه طوتونا. ذاکر یوتکره. بر آزدن صوڭ میڠنی آلورغه طوتونا. ذاکرگه) آورتمیمی؟

ذاکر – ایسماسام صوراما، یازمشقه رضا ایندی!

شیخ‌الدین – اونوتماسقه یاخشی بولور...

ذاکر – بو، اونوتورلق یاصامی.

علیم – فلسفه‌نی صوڭندن صاتارسڭ، تیك طور! (آلا. بر آزدن) مونا بتدی. (قولنده‌غی سولگی بله‌ن ذاکرنڭ صابونلرن سورته. ذاکر طورا. همه‌سی کوله‌رگه طوتونالر. ذاکار کوزگیگه قاری.)

شیخ‌الدین – بتونله‌ی باشقه کشی!

شاکره – بتونله‌ی اوزگه‌ردی.

ناصر – حاضر، عبیدالله بوتیشنیق‌نڭ کوزینه کررگه یاری!

شاکره – مین کیتدم.

ذاکر – بر آزدن اولغاغه بار. آرتڭدن «شعیب» (*) نی آلوب بارما!

شاکره – یارار.

ناصر – (ذاکرگه) مونا حاضر، کیین. شولار آراسندن نرسه یاری، شونی آل! (بارسی‌ده طوره‌لر. ذاکر کیینورگه طوتونا. بر پالتا کییه، یارامی. بیك اوزون. ایکنچیسن کییه. مونسی یاری.)

ذاکر – بورکنی‌ده اوزگه‌رترگه کیره‌ك. (ذاکر طاغی برسن کییه، یارامی. طاغی کییه، یاری.)

علیم – باشلیق؟

شیخ‌الدین – باشلیق بر یاقدن فایده‌لی، بر یاقدن ضررلی. آلای‌ده آل ئلی، سین باشلیقسز یوری ایدڭ بیت!

(*) «شعیب» دیب اشپیوننی آطیلر ایدی.

ذاکر - باشلیقسز. (باشلیق بەیلی).

ناصر - تمام بولدی.

شیخ الدین - مونا حاضر سینی یاڭغی طورمش بلەن قوطلارغه یاری. نی‌لیغالنی طـورو، حاضر لیغالنی‌دن یگـگل. اورامـده یورگەنده آرتڭغه قاراما! تاتار خارچیوناسینه‌کرمه! غراداوویدن‌قاچما، ممکن قدر آنڭ بلەن سویلەشرگه طرش. ترامواىغه اوطرما! فاتیرڭنی آیدن آیغه آلشدر! فالشیفقه بلەن طورما. چن پاسپورت طاب. یوز یل یەشەرسڭ!

ذاکر - خوشـڭز.

ناصر - قونارغه، فلانـگه بدرالدین‌ده یاری.

ذاکر - آنڭ قوطن اوچروب مـاطاشرغه! طابلور ئەلی!

شیـخ الدین - شونی قایناشترماڭز، تیك اوز قادیتلری بلەن مـاتاشسن. (ذاکر چغوب کیته.)

ناصر - ئیبو، مونا ذاکرده نی‌لیغالنی!

شیخ الدین - نی‌لیغالنی‌غنه بولسه یارار ایدی‌ده .. آنـڭ بتونلەی اشی باشقه!

علیم - ئیبو اول حاضر تمام ئولك. کوزینه قارادڭزمی؟

ناصر - ئیبو، طارطشو یولنده ئولوچی برگنه توگل. اول أولی بولماغان شیکللی آخری‌ده بولماس ئەلی.

علیم - آنسی شولای. لکن اوزڭه کیلگاچ بیك آور. مین ذاکرنی نیچکده ئولك ایتوب اویلی آلمیم.

شیخ الدین - اول بو، نی‌لیغالنی طورمشقه چدی‌آلمایاچاق،

تیزمی، اوزاق‌می ئوله‌چه‌ك. شونڭ اوچون بو کوندن‌اوك آنی ئولگه‌ن، دیب قارارغه کیره‌ك.

ناصر - ئیبو.

علیم - کم بلگه‌ن! بلکه بز آناردن‌ده الك ئوله‌رمز.

شیخ‌الدین - بلمه‌س‌سڭ!

ناصر - بو کون ئولمه‌گه‌ن ئلی. ئولمه‌گه‌ن کشینڭ ئلله نی قدر وظیفه‌سی بار. بزنڭ تاتار اینتیللیگینتی‌نڭ وظیفه‌سی طاغی کوب. قایده نی اش بار؟ شونی قارارغه کیره‌ك! ذاکر ئولسه ئولگه‌چ‌ده قایغرتورمز. ئلی اول ئولمه‌گه‌ن، نی‌لیغالنی‌گنه.

علیم - بزگه‌ده بیك یبه‌ریلب یوررگه یارامی. بو فاتیرنی چیستارتورغه کیره‌ك.

شیخ الدین - میڭا باررغه وقت یته. میڭا بو یاشگیلردن اونلابنی بیرگز ئلی. (علیم کارزینکه‌دن آلوب صاناب بیره. شیخی شولارنی کوله‌گی آستینه تیه‌رگه طوتونا. اول یاخشیلاب تیه‌ب، پویسون به‌یلی.) قایا میڭا واغونغه آقچه بارمی؟

ناصر - مینده بار. (کسه‌سندن آلوب بر تنکه تیره.)

شیخی - آلای بولسه مین کیتدم. (چقوب کیته)

علیم - تگی پراقلاماتسیه‌نی باصوب آلورغه کیره‌ك. ماسسا چلانده‌می؟

ناصر - چلانده، ایکی‌سن‌ده آلوب کر! تیزگنه باصوب آلورمز. (علیم چقا).

ناصر - (اوزی‌گنه) فاتیرنی تیزه‌ك جیشترماینچه یارامی. ألی‌ده بوفانیر بیك اوزاق توزدی. (علیم برقولینه بوش قالای فورما، ایکنچی قولینه ماسسا کوته‌روب کره.)

علیم ـ قهر ایکەن! چلان‌نڭ ایشگن آچق قالدرغانلر. برسن ات آشاغان.

ناصر ـ صاما دیرژاویانڭ اتیده بزگه ضرر ایته.

(علیم ماسانی ایدەن‌گه قویاده چوپرەك بلەن سورتەرگه طوتونا. ناصر کاغز کوتەرب کیله. علیم کاغز یابشدروب ماسانی قوری‌لاتا؛ شوندن قارزینادن آرگینالنی آلوب ماساغه یابشدرا. اوزلری کاغز کیسەرگه طوتونالر؛ شاقتی‌غنه اوزاق کاغز کیسەلر.)

ناصر ـ اولگرگەندەدر.

علیم ـ بر آز طورسن ئلی. (طاغی بر آز طورالر)

علیم ـ (قایروب قاراب) اولگردی، (آقرتنغنه آلا، ناصر کاغزنی آلوب بیره. علیم باصارغه طوتونا. برسن آلاده بیك جنتکلەب قارارغه طوتونا) ئیهی یاری. موذامونەغنه طونوغراق توشکەن، باصا توشەرگه کیرەك.

(باصارغه طوتونالر. علیم باصا، ناصر جیا بارا، بر آزدن بتون بولمه کاغز برله طولا، ناصر اولگیلرنی جیوب آلوب پیچات باصارغه طوتونا. صوڭ بر یکت کیلوب کره،

یکت ـ (عبدالله) ـ کیتردم. اولگیسی سیگزیوز: یاڭغیسی مڭ. (پالتاسن صالوب ناصرغه) آرتدن قایشنی چیش. (ناصر چیشه. ئەول تویمەلرن چیشه باشلی، کولمەکی آستندن ئلله نی قدر کاغز توشه) مونسی اولگیسی، مینم قاطانی طارت. (ناصر قاطاسن طارتا باشلی. قاطانی قاغا. اچندن ئلله نی قدر باصلغان کاغز چغا. ایکنچیسن طارتا. آنسنده شولای ایته. بتون اوی کاغز برله طولا. شول آراده علیم‌ده باصوب بتره)

عبدالله ـ طاغی نی بار؟

ناصر ـ بولارنی طاغی اوچەر مڭ داضرلەرگه کیرەك.

آنناری مونا یا ڭغی پراقلاماتسیه،آول خلقینه (اوسته‌لن آچوب آلوب بیره) اوزڭز نیچوك طوراسز؟

عبدالله ـ یاخشی.

ناصر ـ آنده‌ی مونده‌ی نرسه یوقمی؟

عبدالله ـ یوق ئلی. بزگه آقچه کیره‌ك بولور. فاتیرغه ٥ صوم بیررگه، آشارغه کیره‌ك.

ناصر ـ ئی‌هی. حاضر مونده آقچه کوب توگل. بر آزدن آقچه بولا. آلای‌ده مین سیڭامونا سیگز صوم بیریم ئلی.

عبدالله ـ یاری، آلای بولسه مین کیته‌م.

ناصر ـ خوش. صاقلانوب یورڭز!

(عبدالله یوغالا. ناصر جییشترغه طوتونا. شول آراده بر مارجه کیلوب کره، ایکیسی بله‌زده کورشه.)

مارجا ـ میڭا تاتار لیتیراتوراسی کیره‌ك.

علیم ـ حاضر، کوبمی؟

مارجا ـ بلمیم. اوچ کشی آولغه کیته.

ناصر ـ اوچه‌ر یوز. (علیم آلوب بیره. مارجا باریسن‌ده آلوب بورلوب، ڨارسیتینه تیه‌رگه طوتونا.) بوکون ویراغه بارغه یارامی. آنارده اوبسق.

ناصر ـ اوزی بله‌می؟

مارجا ـ بله. آندان آری، کیچه اورامده ماقسیم‌نی طوتوب آلغانلر.

علیم ـ ماقسیم‌نی؟ ایبر طابماغانلرمی؟

مارجا ـ بوکون نیویستاسی پالیتسه‌غه باردی. برنی‌ده‌یوق، دی. (اوزی بورلوب) حاضر بلنمیمی؟

ناصر - بلنمی.

مارجا - طاغی بوکون ساعت ۸ ده پیترغه برگز بارسن، دیدیلر. خوشگز. مین کیتدم. (مارجا یوغالا.)

علیم - بوکون آولغه کیته طورغان شاکردلر بار ایدی. نیك کیلمی طورغانلردر.

ناصر - کیلورلر ألی.

علیم - مین شولارنی یوزلەب بولور، قویدم. مین کیتکەچ کیلسەلر بیررسڭ. کشی صاین یوزدن آرتق بیرمه. مونا بولاری مدرسەلرگه. (شول آراده برمالای کیلوب کره: قولنده بیك کوب کاغزلر، خطار، غزتەلر:)

مالای - پوچتا کیلدی. خطگز بیك کوب.

علیم - پاویسقه بارمی؟

مالای - ۱۲ تنکه بار.

علیم - برگنەمی؟

مالای - یوق، توگل. اوچ تنکەلك بار، برصوم ایللی تین، طاغی شوندیار. طاغی آندن - تیپوغرافیادن کیلدیلر. باش‌مقاله کیوەك، دی. فیلیەتون بولامی، دی.

ناصر - ئەهی آلای ایکەن! حاضر. (اوستەلدن کاغزلر آقتاروغه طوتونا) مونه باش‌مقاله. فیلیەتون شیخی‌ده ایدی، اول‌قالدرمادیمنی؟

مالای - بار. آلای بولسه شولارنی ایلتوب بیریك.

ناصر - بیرگز.

مالای - آنده طاغی براشچی کیلدی. بوکون ساعت ۷ ده ئلگریگی اورنغه بارسن، دیدی.

ناصر یاری.

مالای - آننارى آنده، بر ملامی شونده، علیم آبزی‌نی صوری. بز «یوق» دیدك. اول «بار» دی.

علیم - نی توسلی؟

مالای - صاریراق‌غنه، یه‌ش‌گنه.

علیم - کیلسه أیتگز، مین بر ساعتدن بولام. کوتوب طورسن.

مالای - طاغی آنده آول کشیلری بار. غزته‌لر، کتابلر صوریلر. آنه تگی شاکرد کیتردی اوزلرن.

علیم - قایسی شاکرد؟ اوزونیمی؟

مالای - آق بورکلی.

علیم - ئه‌هه، بیرگز! آلای بولسه مونا بولارنی‌ده بیرکز.

(آلوب برأقلاماتسیه‌لر بیره. مالای بورکن آلوب بورك آستینه طغا.)

ناصر - طاغی نی بار؟

مالای - بر اورص کیلوب شیخی آبزی نی صورادی. کوزلك کیگه‌ن، شادراغنه. «یوق» دیدك.

ناصر - اشپیون‌در، فهر. «یوق» دیگز.

علیم - تگی تاتار اشپیون همان قاراوللی‌می؟

مالای - بو کون اول یوق. بو کون ئلله نینـدی ایکی اورص یوری.

ناصر - بتدی‌می؟

مالای - طاغی، تیپوغرافیادن کیلدیلر. کتابلر باصارغه کاغز کیره‌ك، دی.

علیم ـ یاری. طاغی‌کیلسه‌لر اوزم بارام، دیب ایتدی دیك.
بتدیمی؟

مالای ـ بتدی.

ناصر ـ یاری آلای بولسه، بار. (مالای یوغالا)

علیم ـ اول کتابلر اوچون کاغزغه سینده آقچه بارمی؟

ناصر ـ یوق، بار آقچه اوچ تنکه‌می، دورت تنکه‌می قالدی.

علیم ـ قایدن آلامز صوڭ؟ آقچه کیره‌ك بیت!

ناصر ـ جیبارغه طرشورغه کیره‌ك. مین بو کون بر ایکی
کشیگه باروب قاریم ئلی. کاغزغه کوبمی کیره‌ك؟

علیم ـ اوتوز تنکه‌لر کیره‌ك.

ناصر ـ اورسلرده یوق میکه‌ن؟ بوکون پیترغه سین بارامسڭ؟
اول وقتده مینم «توگه‌رەك» بار.

علیم ـ یاری.

ناصر ـ شونده‌سویله‌ب قارا. بلکه آلارده آقچه باردر. بولماسه
مین نیچکده ایرته‌گه تاتار آراسندن ئتله‌نرگه کیره‌ك. لکن بیك
طویدردی. تاتار آراسنده آقچه جیو بیك آور. (شول آراده بر
شاکرد کیلوب کره.)

شاکرد ـ ایسه‌نلرمیسز؟

علیم ـ الله‌غه شکر.

شاکرد ـ بزنڭ مدرسه‌ده طاغی بر «توگه‌رەك» بولدی.
مدرسه‌ده جیبلامز، دیلر. باروچی بولور میکه‌ن؟

ناصر ـ بولور بولور. اوزم بارام. نیندیلر؟

شاکرد ـ بارسی آڭلی یکتلر. آولده خدمت ایته آلورلقلر.

ناصر ـ قایچانغه باشلیلر؟

شاکرد ـ آلار بەیرەمگه قدر «توگەرەك»نی اوتەرگه تلیلر.
شونك اوچون، تیزرەك کیرەك ایدی.

ناصر ـ قای وقت وقتلری بار؟

شاکرد ـ کیچ بلەن سیگزدن صوڭ.

ناصر ـ دوشنبه کون کیل! (خاطره دفترینه آلوب یازه.)

علیم ـ مونا سزنك مدرسەگه، آل!

شاکرد ـ مین حاضر کول بویینه بارام. آلارنقن‌ده آلمیم‌می؟
(علیم بیره. شاکرد کسەلرینه تیەرگه طوتونا).

ناصر (شاکردگه) ساعت نیچه؟

شاکرد ـ ساعت اوچ.

ناصر ـ میڭا بیك وقت ایکەن؟ سین نیشلیسك، علیم؟

علیم ـ میڭاده موندن قوزغالورغه وقت. آشیسی کیله.
آشاب توگەرەكگه کیتەرگه کیرەك‌ده، مونا شاکردلر کیلمەدی.

شاکرد ـ کملرگه؟ محمدی‌لرگه‌می؟

علیم ـ مونده بارسینه‌ده بار.

شاکرد ـ بیر، باریسن‌ده اوزم طاراتام.

علیم ـ مونا رحمت! (ناصرغه) آلای بولغاچ مینی کوت.
حاضر برگه چغامز. (شاکردگه تیەرگه طوتونا. تیەب بتره. ناصر
کینه. علیم شاکردگه) مینی صوراسەلر، ایرتەگه اوزم بارام.
تیزرەك آولغه یبەرسونلر. بر، ایکی کوندن یاڭغیسی بولا، دیب
ایتدی، دیك.

شاکرد ـ خوشکز.

ناصر ـ دوشنبه کون؟

شاگرد ـ دوشنبه کون. (چقا).

علیم ـ (ایشکنی یکله‌ب، پااوزادن صوڭ کینه باشلاب) اش بتدیمی صوڭ؟

ناصر ـ تورمه‌گه کرگه‌چ بته‌ر! ئه‌یده تیزره‌ك، مین صوڭغه قالام. حاضر «تـوگه‌ره‌ك»گه، آنناری ریـداقسیه‌گه، آنناری طاغی «توگه‌ره‌ك»... کون‌ده شولای اوته، تون‌ده شولای... تورمه‌گه چیکلی!

علیم ـ ئییو، بزگه حال جیو تورمه‌ده‌گنه.

ناصر ـ قبرده‌ده.

علیم ـ (کینه، کینه)

ئییو بزگه طنچلق تیك بر قبرده
مونده کونده بورچ حاضرله...
پادشاه جوان بایلارنڭ آتاسی
آڭا طاغن قانـکنی ازرله.

(چقارغه دیب جیینوب طورغانده، پاالیسه ایشك قاغا. علیم ایشکگه باروب بر آز طڭلاب طورغاچ، یه‌شن صوقغان شیکللی جیتز برحرکت یاصاب)

علیم ـ تگیلر!...

ناصر ـ ئه؟!... (ته‌ره‌زه‌دن قاچقان وقتده پالیسه کیلوب کره. پالیسه‌یسکیلر قووب ته‌ره‌زه‌دن چقالار. پریستف بله‌ن بر نیچه گارداوای بولمه‌ده قالوب کاغذلرنی تیکشره، جییشدره باشلیلر.)

پرده توشه.

دورتنچی پەردە

— بر یلدن صوڭ —

جەی کونی. کیچ، ساعت ۱۱لر. شیخی بولمەسی. کچکنەگنە بولمە. کتابلر، توردك، توردا ایسکی غزتەلر. بولمە ناچارغنە میبللی. شیخی غزتە اوقوب اوطرا.

شیخی — همەسی بتدی، همەسی! بر یل اچندە نی قدر اوزگەرو، بر یل اچندە نی قدر آرتقە کیتو! قایدە قاراسەڭ آندە قاطی‌لق. غزتەلر طاغی بال‌لر حقندە، گیمنیز اللرنڭ چین آلولری حقندە یازا باشلادی... طاغی ۹۰۲نچی یل قایتدی، ادبیات طاغی قسلدی، طاغی ئیزلدی...

جمعیتلر طاغی یوق حکمینە کیترلدی. قایدە قاراساڭ آندە تنتو، قایدە قاراساڭ آندە آریستلر، قایدە قاراساڭدە آندە صود، تورمە، سیلقا، قاترغا، ئولم!... بتون روسیە اسکەنجەگە قسلدی!

بزنڭ جمعیتلرمزدن، بزنڭ اشلریمزدن نی قالدی؟ گازیتە؟ یابلدی. نشر کتب؟ یابلدی. جمعیت؟... بتدی. (غزتەلرگە کورسەتوب) شولارغە نی قدر خدمت صرف ایتدك، نی قدر مشقت چیکدك. هر نومری، هر یولی، هر سوزی اول وقتدە بزگە اوزینە بر تورلی لذت بیرە ایدی. هر کاغزنڭ شلتراوی بزنڭ کوکلنڭ ئەللە نیندی طولماغان یرلرن شادلق بلەن طوترا ایدی. بز شولار اوچون کون، تون یوقلامی یازا ایدك. اوزمزنڭ آچلی، طوقلی طورووبزنی، اوزمزنڭ هر مینوتدە تورمەنڭ ایشوگی توبندەلگمزنی اونوتا ایدك. بتدی،

بارسی‌ده بتدی. (اوزی طوروب یوررگه طوتونا.) اول وقتده بتون کشینڭ قولنده بزنڭ غزیته ایدی. اول وقتده بتون فابریقالر، زاوودلر، آوللر بزنڭ غزیته، بزنڭ کتابلر بله‌ن طواغان ایدی. مدرسه‌لر، مکتبلر بزنڭ یولده، بزنڭ ئزده تربیه قیلنا ایدی. بز بتون تاتارنڭ حرکتینه طون بیره ایدك. هر شارلاطان بزنڭ غزیته‌دن، یه‌شندن قورقغان شیطان کبك قاچنا ایدی. اول اوزینڭ ناچار اوین، ناچار اشن بزنڭ غزیته‌دن قورقوب، بزنڭ قلمدن قورقوب یه‌شره ایدی.

حاضر آلارنڭ کونی! آلار پادشاهلق سوره. آلار بتون اشکه طون بیره. (طاغی یوروب) حاضر نیشله‌رگه کیره‌ك؟ شول جانسز غزیته‌لرده یازارغه کوڭل بارمی! ایته‌ك آستی اشله‌رگه یول یوق. ایسماسام تورمه‌گه‌ده آلمادیلار ... تورمه‌ده بولسه‌ڭ، «تورمه‌ده اشله‌ب بولمی» دیب وجدان عذابلانماس ایدی.

(علیم کیلوب کره. اول حاضر آقسی.)

علیم ـ اوف آرودم. میڭا بوندن کیته‌رگه کیره‌ك. مونده قزانده جیبلوب یاتوده حکمت یوق. قایده بولسه‌ده مین کیته‌م. سین نی اویلیسڭ، آقچه طابوب بولورمی؟ مین باقوغه کیته‌رگه تلیم. بله‌مسڭ، آندن ئلگری چاقروب خطلر کیله ایدی. آنده تاتار اشچیسی بیك کوب، نی بولسه‌ده بر بر اش چغاروب بولور. مونده طن آلورده حال یوق. مونده مین اشسزلکدن ئوله‌م!

شیخی ـ بلمیم. مین نی‌ده ئه‌یته آلمیم. مینم باش شوندی قاطقان، هیچ نی ایته‌ر حال یوق. صودڭ قایچان صوڭ؟

علیم ـ شیطان بله! آنی کوتوب طورسه‌ڭ اشله‌رسڭ!

TÜRK TARİH[illegible] KÜTÜPHANESİ

شیخی - زالوق نیشلی؟

علیم - مین باری بر، صوددن قاچارغه تییش. مین شول اوچ یوز تنکه اوچون طاغی بر ایکی یل کریپوستقه کروب یاطیم منی؟ یوق، آنسی بولماس. میندن شونسی‌ده یته‌ر.

شیخی - صوك آقچه ایه‌سی نی دی؟

علیم - مین آنی کوردم. بر سوز أیتمی. اول یاخشی کشی.

شیخی - ئییو، کیته‌رگه کیره‌ك. مونده یاطوده معنا یوق. مونا مین نیشلیم، مین؟ تاتار غزیته‌لرنده یازا آلمام. آرغانیزاتسیه یوق. نیشلیم؟ اشسزلکدن أوله‌م.

علیم - سین‌ده کیت! سین‌ده اوزگه‌گه بر اورن طاب! بر بر شهرده اشله‌رگه طوتون! سین بو ریاقسیادن قورقما! اول اوزونغه باراچاق توگل. مونا ناصرده «کیله‌م» دیدی ئلی. اوچه‌و اویلاشیق‌ده بر اشکه طوتونرغه کیره‌ك. اول‌ده اشنی بیك طانسقلاب قایتقان. آنك حاضر تجربه‌سی‌ده کوب. اول بوطیرقه کورگه‌ن.

شیخی - کیره‌ك، کیره‌ك. مین بوغزیته‌لرگه قاراب هرکوننی کویه‌م. نیندی وقتلر بار ایدی... غزیته، کتاب باصدرو، تیپوغرافیه... اشچی آراسنده خدمت، شاکردلر آراسنده، آول خلقی آراسنده... بارسی‌ده بتدی!

علیم - یوق، بتمه‌دی، برسی‌ده بتمه‌دی! چه‌چکه‌ن اورلق چقمی قالمی. بزنك چه‌چکه‌ن اورلق‌ده چغاچاق. حاضر کونلر صالقن بولغانغه، بلکه یه‌شلی چقغانلرن قراو توشوب کویدرر‌ده، بلکه

صووقده قاطوب قالورلر، لاكن اوزاقغه توگل، طاغی یاز بولور، طاغی یاغمور یاوار، بز چەچكەن اورلقلر طاغی یـەم - یەشل ایتوب یرنی قابلار. مین اشانام، شونك اوچون اشلیم.

شیخی - مین‌ده اشانام. بـو پراوال‌لر میكا بیك قاطی تأثیر ایتدی. مینم آزغنه امیدمنی یەرمەدی. (شـول آراده ناصر كیلوب كرە، ایكیسی بلەنده كورشه).

ناصر - نیشلیمز؟ ازلەدم، ازلەدم، كوچكه بر اورص كیسەگن طابدم. بتون اشنك رەتی یوق‌دی. كامیتیت بتونـلەی تورمەده اوطرادر‌دی. برتیین آقچه یـوق‌دی. اشچیلر آراسنده اشلرگه كشی یوق‌دی. آول خلقی آراسنده اشلرگه طاغن یوق‌دی. بز نیشلیمز؟ بولای طوررغه یارامی.

علیم - مین یولغه چغام. آقچه طابوب بولسه باقوغه كیتەم.

ناصر - آنده نیشلەرسك؟ سینك یافقاكده یـوق، نی‌یگده یوق!

علیم - مین اوزم یافقا! مینم اورینبورغدەده یافقام یـوق ایدی، طوتدم‌ده اشلەدم. مینمچه سین‌ده بر یرگه كیت. حاضرگه قزانده اشلەرگه ممكن توگل.

ناصر - ئیبو، مینمچه ئلگری ایدەشلر بلەن كورشوب سویلەشرگه كیرەك ایدی (شیخی‌گه) شیخی، سین نیشلیسك؟

شیخی - مین‌ده بر بر اش اشلەرگه كیرەك. مونـده علیم تورمەده اوطردی. سین صیلقاده یاطدك، مین براش اشلی آلمادم. مین طویدم اشسزلكدن، میكاده اش كیرەك. آریدم اشسزلكدن.

ناصر - (علیم‌گه) آقچه قایدن؟

علیم - آنسن بلمیم ایندی!

شیخی - مینم بر کتاب بار. شونی صاتارغه کیره‌ك. ایللی تنکه بیررلر.

ناصر - آلای بولغاچ ئه‌یده صات‌قنه!

علیم - طاغی طوتونامز. طاغی اش باشلیمز...

شیخی - طاغی طوتونامز، طاغی غزیته‌لر، طاغی تیپوغرافیه، طاغی کتابلر، طاغی اشچیلر، طاغی آول خلقی...

ناصر - یا‌ڭغی قوت، یا‌ڭغی کوچ بله‌ن، ایسکی تجربه بله‌ن طاغی طوتونامز.

(شول آراده شاکره یول کیمنده کیلوب کره. بارسی‌ده سیکرشوب طوررالر. بارسی‌ده کورشه‌لر.)

شاکره - (ناصرغه) سین‌ده مونده؟ قایچان قایتدڭ؟

ناصر - کوبدن توگل.

شاکره - طابان یالطراتدڭ؟

ناصر - ئیوه.

شاکره - علیم، سین نیشله‌ب آقسیسڭ؟

علیم - استراژنیقلر قیناب آقساتدیلر.

شیخی - ذاکر قایده؟

شاکره - مونا مین شونڭ اوچون کیلدم. اول یراق توگل، برقزنڭ بولمه‌سنده قالدی. آکار فاتیر کیره‌ك. بوکونگه سزده قونارغه ممکن توگلمی؟

ناصر - حالی نیچوك؟

شاکره ـ بیك ناچار. بوکونگه بولسه ایرته‌گه اوزمده فاتیر طابارمن.

شیخی ـ یاری، یاری.

شاکره ـ آلای بولغاچ ئه‌یده، برگز مینم بله‌ن بارگز. آنی یالغزغنه آلوب کیلوب بولمی.

علیم ـ مین.

ناصر ـ سینگ آیاغڭ بیك قانسپیراتیونی!

شیخی ـ اوزم بارام. (شیخی بله‌ن شاکره یوغالا.)

ناصر ـ ئوله دییك، ئه؟ کوز آلدڭه ایبده‌ش ئوله. سین اویلاب قارا، علیم! یاتاده ئوله. ایکی یل الگری طاب ـ تازه یکت، یاتاده ئوله. لعنت صوقغان طورمش! کملرنی سین خراب ایتمه‌دڭ! کملرنڭ سین باشن آشامادڭ!

علیم ـ ئییو، بوطارطشه چدی آلمادی. ایکی ریوالیوتسیه‌نی بریولی اوته آلمادی. تاتار ریوالوتسیه‌سینه، تویمه، کازاکی،چالبار طارطشووینه ئله نی قدر وقتن، کوچن أره‌م ایتدی، چن ریوالیوتسیه‌گه چدامادی.

ناصر ـ ئییو، بیك کوب کوچ صرف قیلدی. بیك کوب غیرتن أره‌م ایتدی، یه‌ش وقتنده شول ایسکی تاتار دنیاسی بله‌ن طارطشورغه، آنڭ نادانلغی، درفالغی بله‌ن صوغشورغه مجبور بولدی.

علیم ـ بزنڭ قایسیمز ایسکی تاتار دنیاسی بله‌ن صوغشمادی، قایسیمز شول صوغشده اوز عمرینڭ ایڭ ماطور وقتلرن أره‌م ایتمه‌دی!

مین حاضر اوزمنڭ آرتیمه أیله‌نب قاراسام ـ قوطم اوچا!

ایسکی تاتار طورمشی اوزینڭ بتون یه‌مسز صورتی بـله‌ن کوز آلدیمه کیله. مین طاغی آندن قورقارغه طوتونام!

ناصر — ئیبو، مین‌ده ایسم کیته. لکن میـن اوزمنی اوزم آڭلامیم. بز اول وقتده نی بله‌ن طارطشدق، اول طارطشودن نی فایده ایتدك؟ کمنی جیکدك؟ مونا مین شول وقته‌غی اوزمزنڭ دشماننی طانومیم؛ شول وقته‌غی اوزمزنڭ نی تله‌گه‌ننی بلمیم.

علیم — ئیبو، اول وقته‌غی بزنڭ دشماننی آیرم — آچق کورسه‌ترگه، بزنڭ نی تله‌گه‌نلگنی آیرم — آچق سویله‌رگه مین‌ده بولدرا آلمیم؛ مین‌ده شونی آڭـلی آلمیم! لکن بز طارطشدق، بز بیك کوب طارطشدق. شول طارطشده ئلله نی قدر کوچ أره‌م ایتدك؛ ئلـله نی قدر وقتمزنی شوڭغارغه صرف قیلورغه مجبور بولدق.

حاضرگی کشیلر، بلکه بزنڭ اول طارطشولردن کوله‌رلر ده، بلکه آلار بـزنی عقلسزغه‌ده صانارلر. لکن بز، شول تویمه‌لر اوچون، شول چالبارلر اوچون، گازیته اوقور اوچون، کتاب اوقور اوچون، روس مکتبینه کـرر اوچون طارطشدق. روس یکتلرینڭ ایسکی اداره‌سی بله‌ن طارطشوودن کیم طارطشمادق. مونا شول طارطشده بزنڭ ایبده‌شلریمزنڭ کوبسی صوغش صفنده یغلوب قالدی. قایسیلری چدی آلماینچه ایسکی طورمشقه قـل بولدی. قایسیلری توزه آلماسلق جراحت آلوب قالدیلر.

حاضر اول صوغش بتدی، اول وقتده بز تله‌گه‌ن نرسه‌لرنڭ کوبسی بولدی. لکن آلار بزنڭ کوڭلده بیـك تیره‌ن جراحت

قالدردیلر. آلار بزنڭ آلغه باروزه‌زنی ئلـله نیچه یللاب بیکله‌ب طورورغه سبب بولدیلر.

مونا حاضر، ذاکر شول صوغشنڭ قربانی، شول ایسکی طورمش‌نڭ آقتق قربانی!

ناصر - هر خلقـده، هر ملتده، ملت‌نڭ اویانغان وقتیـنه طوغری کیلگه‌ن کشیلر، ملت‌نڭ اویانووینه طرشقان کشیلر ئلله نینده‌ی آورلقلر کوته‌رگه‌نلر، بیك یوقغنه، کچکنه اشلر اوچون ئلـله نی‌قدر طارطشورغه مجبور بولغانلر. بزده تاتـار خلقی‌نڭ اویانغان کونلرینه طوغری کیلگه‌نگه، بزگه‌ده شول آورلقلرنی کوررگه طوغری کیلدی. بزده، بزنڭ ایبده‌شلریمزده شول یولده ئلله نی‌قدر زحمت چیکدیلر. لکن بزنڭ آورلقلر آقتغی بولدی، بزنڭ قربان آقتق قربان بولدی. بز اوزمزنڭ شول مشقتلرمز، آورلقلریمز بله‌ن کیك، حر یاقتی دنیاغه یول آچدق.

(ایشك دبردی. شول آراده آقرتنغنه، بریاقدن شیخی قولطقلاب، ایکنچی سندن شاکره قولطقلاب ذاکرنی کیتره‌لر. علیم بله‌ن ناصر کاراواتقه اورن صالاره. ذاکر اوطراده بیك اوزاق یوتکره. هه‌مه‌سی برسوز ده‌شمی طورالره شاکره باشن طوتوب طورا.)

ذاکر - (ناصرغه قولن صوزوب، آقرتنغنه) سین‌ده قایتدڭمی؟

ناصر - قایتدم. سیڭا آور بولسه یاط، ذاکر!

ذاکر - (آقرتنغنه، آورو طاوش بله‌ن) سزنی کوره‌سم کیله. (علیم‌گه قول بیره. آیاغینه کورسه‌توب) نی بولدی؟

علیم - استراژنیقلر صندردیلرده آقساب قالدی.

ذاکر - بارڭزده بار، صابرغنه یوق. اول ئلله قایده

والوغدا گوبیرزاسنده آچ طورا! مینم قزانغه کیلەسم بیك کیلدی.
سزنی کورەسم بیك کیلدی. سزنڭ هەگز بلەن مینم طورمشمنڭ
ایڭ ماطور چاقلری بەیلەنگەن. (یوتکررگه طوتونا، قاقرا. ایدەنگه
طاز کیترەلر.) قارچقلر أیتکەنچه، ئلله طوفراق طارتوب کیتردی.
ئەی صابر یوق! ناصر، موندەراق کیل! مین سزگه طویغانچه
قاریسم کیله. شیخی، لامپانڭ شارن آل! اوطکنی کوتەره توش!
(بارسیدە یانینه کیلەلر.) اوف! اسسی. ترەزەنی آچگز! اسسی. (علیم
ترەزەنی آچا.)
ناصر - ئلی تریلزسڭ، صابردە قایتور.
ذاکر - یوق، اول یوق ایندی، ئولەم. مونا ایبدەشلر،
مین ئولەم، مین ئولەم. مین بر نی اشلی آلمادم. مین قلم بلەن
خدمت ایته آلمادم. مین علم طاراتورغه خدمت ایته آلمادم. مین،
بلمیم، ئلله بر نی قدر اشچینڭ اوزن اوزی طانووینه سبب
بولغانمن. یکرمی ایکی یل دنیادە طوروغه، یکرمی ایکی یل کشی
ایکمەگن آشاب یاتقان کشیگه، بوغنه بیك آز! (اوزی یوتکرە.).
مونا، مین شونڭ اوچون قایغرام. مونا شونڭ اوچون وجدانم
عذابلانه! میگا، مین «ئەرەم طاماق» بولوب یەشەدم کبك کورنه.
مین بر وقتدەدە (یوتکرە) اوزم طویغانچه خدمت ایته آلمادم!
ناصر - آلار طوغرسندە اویلامـا! سینڭ اشلەگەن اشلرڭ
بیك کوب، ذاکر! بزنك تاتار طورمشندە، بزنڭ روسیه
ادارە سندە برکمدەشوندن آرتق اشلی آلمی. بزباریمزدە کوزگه
کورنمەگەن نادانلق بلەن صوغشدق. بز باریمزدە تاتار عالمینه
یاقتیلق کرتر اوچون ترەزە آچارغه طرشدق. سین اوزگنڭ

ثباتڭ بلەن، ئلله نی‌قدر تاتار بالالرینه اورنەك بولدڭ، بر وقتدە شاقتی زور تاتار جمعیتی‌نڭ ایڭ طرش خدمتچیسی بولدڭ، سینڭ اسمڭ بر وقتدەدە اونتولمایاچاق.

بز دوستلرڭ، بز ایبدەشلرڭ سینی هروقت یاخشیلق بلەن یادایتەچەکمز. سین «ئەرەم طاماق» بولمادڭ، سین اورنەك بولدڭ، ایبدەش!

ذاکر - اوف! اسی. ایشکنی آچگز! (شیخی ایشکنی آچا) مین، ایبدەشلر، بلکه یاڭلشقانمن. بلکه، اوزم اشلی آلورلق اشلرنی‌دە اشلەمەگەنمن. لکن مین، چن کوڭلدن خدمت ایتەسم کیلدی، چن کوڭلدن اوزم اشانغان یولدە خدمت ایتەرگە حاضرلەندم (شول آرادە شاکرە جلارغە طوتونا).

ذاکر - (شاکرەنڭ قولن طوتوب) جلاما شاکرە، جلاما! مین اولگەندەگنه جلاما! یتەر، کوز یەشی. بزنڭ تاتار خاتونی سیندن باشقەدە (یوتکرە) بیك کوب کوز یەشی توکدی. یتەر کوز یەشی! مین اوز طورمشمنڭ آقتق ساعتلرندە تاتار خاتونی‌نڭ کوز یەشن کورەسم کیلمی. (شاکرە کوزن سورتە) بو ایبدەشلر آراسندە سین آورلق کورمەس سڭ! اوف، اسی! (یوتکرە) شیخی! پردەڭنی آچ، جیل کرسن. (شیخی پردەنی آچا. طاڭ کورنە.)

طاڭ! طاغی طاڭ آطا! طاغی کون طوا. لکن بو قویاش چقغاندە مین بولمام. (یوتکرە) بیك اوزاق! مین، مین ئولەم. آتیلرنی چاقرگز! (یوتکرە. شیخی بیك تیز چوب کیتە.)

ایبدەشلر مین ئولەم، سز قالاسز! سز ایرتەاوك طاغی اشلەرگە طوتونورسز. طاغی شول آلغان یولگزدە اشکە کرشرسز. مین

بولمام. (طوقتاب طوروب) مینم کوز آلدیمه سزنڭ اشلرگز کورنه. سزنڭ تورکم، تورکم گازیتەلرگز کورینه. سزنڭ اشچیلر آراسنده اشلەولرگز، سویلەولرگز ایشتوله (یوتکره). سز اشلەرسز، ایپتەشلر! مین بولمام. بیك اوزاق یوتکرەم. اشلەگز، ایپتەشلر! مینم اشنیده اشلەگز! سزنڭ آلنده بیك کوب اش بار. سزنڭ آلنده بیك کوب دشمان بار. (یوتکره) برسندنده قورقماگز. اشلەگز، ایپتەشلر، اشلەگز! اوف، اسسی! (یوتکره) اچەسم کیله. (شاکره‌صو بیره. ذاکر اچه. کوزده یاقرا.) اوف اسسی، تگندەرەك کیتگز، اسسی! (اوزون یوتکره) شاکره، بیر قولڭنی! (شاکرەنڭ قولن قسه.) خوش بول ئولەم، ایپتەشلر! ایپتەشلر ئەی صابر یوق! ئولەم: (بارسیده کیلەلر. ذاکر آقرتنغنه) طاڭ آطا. مین ئولەم. یاڭغی طاڭ آطا. ایسکی طورمش ئوله، ایپتەشلر! خوش شاکره! شاکره خوش! طاڭ آطا. (صوزلا. ایپتەشلری بر سوز دەشمی طورالر. ئوله).

شاکره ئولدی (ئوزی یغلی)!

ناصر — (طونوب قاراب) ئولدی، ئولدی. موڭغنچەغه قدر هر طارطشومزده برگه بولغان ایپتەشمز ئولدی. ایسکی طورمشدن آلغان جراحت بلەن بو کون ایپتەشمز ئولدی. —

اول ئولدی، لکن آنڭ اشی، آنڭ ایدیەسی ئولمەدی. بز آنڭ ایپتەشلری، آنڭ فکردەشلری آنڭ یولنده خدمت ایتەچەکمز، آنڭ ایدیەسن طاراتاچاقمز. ایپتەش ئولدی. ایپتەش قارا طورمشقه، ملعون ایسکی طورمشقه قربان بولدی. لکن بو قربان بزنڭ طرفدن آقتق قربان؛ بو قربان بزنڭ عیدبزنڭ قربانی!

حاضر قارانغی توں أوتدی، طاڭ آطدی. یاڭغی طورمش‌نڭ
طاڭی آطدی! (شول آراده شیخی کیاوب کره).

شیخی - ئولدی؟

شاکره - ئولدی.

علیم - ئیبو، ایبده‌ش ئولدی، قیمتلو ایبده‌ش ئولدی!
حاضر بزنڭ آلدمزده یتمه‌سلك، توکه‌نمه‌سلك اش بار. حاضر
بزنڭ آلدمزده اشله‌ب بترلمه‌سلك وظیفه بار. بز موڭغنچه‌کیلگه‌ن
یولمزدن آیرلماینچه همان شول یولده باررغه کیره‌ك. ایبده‌ش‌نڭ
ئولوو بنه قارامیچه، صفمزده‌غی عسکرنڭ کیموویته التفات ایتمیچه،
بز همان طارطشرغه کیره‌ك. (شاکره آقرنغنه جلی. علیم ذاکرگه
کورسه‌توب) طنچ یات، ایبده‌ش! بز سینڭ ایبده‌شلرڭ، سینڭ
بله‌ن برگه، بر صفده صوغشوب کیلگه‌ن ایبده‌شلرڭ اوزلرینڭ
کوته‌رگه‌ن فلاقلرن توشرمیلر؛ اوزلرینڭ درست دیب اشانغان
فکرلرندن قایته‌یلر، طارطشالر. آلار طارطشاچاقلر.

(شول آراده ذاکرنڭ آناسی بله‌ن آتاسی کیاوب کره).

آناسی - ئولدی؟ بالام باغرم، ئولدی! (قچقروب یغلی!
آتاسی قاطوب طورا).

ناصر - ئولدی، ایسکی طورمشقه قربان بولدی!

پرده توشه.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

A=3459

محمد عیاض الاسحاقی نڭ مجموعهٔ اثاری.

ایکنچی جلد:

۱نچی کتاب «فامیلیا سعادتی» ٤ حکایه. بهاسی ۲۵ تین، پوچته ایله ۲۹ تین.

«شاکرد آبی»،

۲ « « ۲ حکایه. « ۳۰ تین. « « ۳٤ تین.

«سنتچی بابای»

۳ « « «کیهو» حکایه. « ۲۵ تین. « « ۲۹ تین.

اوچنچی جلد:

۱نچی کتاب «جمعیت» کامیدیه ۲ پردهده، بهاسی ۲۵ تین، پوچته ایله ۲۹ تین.

۲ « « «اوچ خاتون برله طورمش» دراما. ۲۰ « « « ۲٤ «

۳ « « «معلمه» دراما. اوچ پردهده. ۳۰ « « ۳٤ «

٤ « « «آلدم بیردم» دراما

دورتنچی جلد:

۱نچی کتاب «ملا بابای» بیوك رومان. بهاسی ۳۰ تین، پوچته ایله ۳٤ تین.

۲ « « «ملا بابای» (دوامی) « ۳۰ « « « ۳٤ «

۳ « « «ملا بابای» «

٤ « « «ملا بابای» (جیبلا)

بیشنچی جلد:

«بو توتقارنڭ صاتاشووی» بیوك رومان. (تیزدن باصلاچق)

آلتنچی جلد:

«تلهنچی قزی» رومان. (تیزدن باصلاچق)

جیدنچی جلد:

۱نچی کتاب «زلیخه» دراما ۵ پردهده. (باصلاچق).

۲ « « «طارطشو» « ۳ » اوشبو کتاب

۳ « « «ایکی عشق» کامیدیه

بو کتابلار هر بر مشهور کتابچیده و «ایل» ادارهسنده صاتلادر.

بهاسی 1 صوم 25 تین:

59